

Päivi Kinnunen

KASVU-JA
TAVOITESUUNNITELMAN
KEHITTÄMINEN KASVUN
YHTEISÖISSÄ

Opinnäytetyö
Sosiaalialan johtamisen ja kehittämisen
koulutusohjelma
Sosionomi (Ylempi AMK)

Joulukuu 2012

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkelin University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 30.10.2012		
Tekijä(Päivi Kinnunen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen (ylempi AMK)		
Nimeke Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittäminen Kasvun Yhteisöissä			
Tiivistelmä <p>Kehittämistyön tarkoituksena oli Kasvun Yhteisöjen kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittäminen. Kasvun Yhteisöt on lastensuojelun sijaishuollon yksikkö ja yksi kuudesta valtion ylläpitämästä koulukodista. Hoito- ja kasvatussuunnitelma, josta Kasvun Yhteisöissä käytetään nimitystä kasvu- ja tavoitesuunnitelma, konkretisoi lapsen sijaishuollon asiakassuunnitelman tavoitteet arkipäivän tavoitteiksi.</p> <p>Kasvu- ja tavoitesuunnitelma perustuu osaltaan lapsen omaan arvioon siitä, miten lapsi kokee elämän ympärillään. Toisena kehittämistehtävänä oli analysoida ja kehittää Kasvun Yhteisössä käytössä olevaa lapsen arviointilomaketta.</p> <p>Tämä kehittämistyö oli osa Kasvun Yhteisöjen sisältöjen kehittämistä ja linkittyi valtion koulukotien kehittämishankkeeseen, jonka tuloksena kaikille valtion koulukodeille laadittiin sähköinen laadunhallintajärjestelmä. Uusi kasvu- ja tavoitesuunnitelma liitettiin tähän toimintajärjestelmään.</p> <p>Kehittämisen menetelminä oli arvioinnin ja kehittämisen Bikva-malli ja Olli Lecklinin (2006) prosessien kehittämisen malli. Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämiseen osallistettiin laajasti Kasvun Yhteisöjen henkilökuntaa. Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämisen ja lapsen arviointilomakkeen kehittämisen työryhmä koostui Kasvun Yhteisöjen psykologista, kahdesta omaohjaajasta, tiiminvetäjästä sekä opinnäytetyöntekijästä. Kehittämistyötä koordinoi kasvatusjohtaja ja opinnäytetyöntekijä.</p> <p>Kehittämisen tuloksena Kasvun Yhteisöihin saatiin uusi kasvu- ja tavoitesuunnitelma. Lisäksi kehitettiin uusi lapsen arviointilomake. Arviointilomakkeen arviointiin osallistettiin Kasvun Yhteisöjen lapsia.</p>			
Asiasanat (avainsanat) Koulukodit, Kasvun Yhteisöt, hoito, kasvatus, kehittäminen, asiakaslähtöisyys			
Sivumäärä 49 sivua + 2 liitettä	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%;">Kieli suomi</td> <td style="width: 33%;">URN</td> </tr> </table>	Kieli suomi	URN
Kieli suomi	URN		
Huomautus (huomautukset liitteistä)			
Ohjaavan opettajan nimi Päivi Niiranen- Linkama	Opinnäytetyön toimeksiantaja Kasvun Yhteisöt		

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the master's thesis 30.10.2012	
Author(s) Päivi Kinnunen		Degree programme and option Master of social services	
Name of the master's thesis The development of client care plan in Kasvun Yhteisöt			
Abstract <p>The aim of this bachelor's thesis was the development of the client care plan in Kasvun Yhteisöt. The second aim was the development of an new assessment form for the children in Kasvun Yhteisöt. The care and education plan is based on children's own evaluation how they see world around them.</p> <p>This thesis was a part of quality control in Kasvun Yhteisöt reformatory school. The new client care plan will be included in the quality manual system in Kasvun Yhteisöt, which was made together with other reformatory schools in Finland. The quality manual system is called Integrated Manual System.</p> <p>This thesis was conducted by using Olli Lecklins (2006) process system development model and by Bikva-model. Bikva model means that the clients will be a part of quality assurance system. Bikva-model was created by Hanne Kathrine Krogstrup in Denmark.</p> <p>Staff of Kasvun Yhteisöt and also the organisations management participated to develop this thesis. The children of Kasvun Yhteisöt participated to this process by evaluating the new assessment form.</p> <p>A new care and education plan was introduced in Kasvun Yhteisöt in autumn 2012.</p>			
Subject headings, (keywords) State reformatory schools, Kasvun Yhteisöt, client care plan, development, customer orientation			
Pages 49 pages + 2 appendices	Language finnish	URN	
Remarks, notes on appendices			
Tutor Päivi Niiranen- Linkama		Master's thesis assigned by Kasvun Yhteisöt	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT.....	2
2.1	Kehittämisen taustaa	2
2.2	Kehittämisen tavoite	4
2.3	Valtion koulukodit	4
3	LAADUN NÄKÖKULMIA KEHITTÄMISELLE	6
3.1	Laadun käsite sijaishuollossa.....	6
3.2	Lastensuojelun prosessit	7
3.2.1	Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit	8
3.2.2	LapsiArvi-kriteerit	10
3.3	Johtaminen ja laadunhallinta	11
3.4	Lapsikeskeisyys lastensuojelussa	13
3.5	Asiakassuunnitelma sekä kasvatus- ja hoitosuunnitelma	15
4	KASVUN YHTEISÖJEN PROSESSIT	16
4.1	Kasvatus- ja hoitoprosessi	17
4.2	Kasvu- ja tavoitesuunnitelma	18
5	KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA TOTUTUS	21
5.1	Prosessien kehittämismalli.....	22
5.2	Bikva-menetelmä.....	23
6	KASVU- JA TAVOITESUUNNITELMAN KEHITTÄMISEN PROSESSI.....	25
6.1	Prosessin nykytilan kartoitus	26
6.1.1	Kasvu- ja tavoitesuunnitelman toteuttamisen lähtökohtia	27
6.1.2	Lapsen arviointilomakkeen tarkastelua.....	28
6.1.3	Tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus ja asiakaslähtöisyys	29
6.1.4	Vastuut kasvu- ja tavoitesuunnitelman toteutuksesta	30
6.1.5	Yhteys muihin dokumentteihin ja prosesseihin	30
6.2	Prosessi-analyysi.....	31
6.2.1	Arviointilomake	32
6.3	Prosessin parantaminen	34
7	UUSI KEHITTYNYT KASVU- JA TAVOITESUUNNITELMA.....	38
7.1	Lapsen tavoitteet ja arviointi	39

7.2	Omaohjaajan tehtävät ja vastuu	40
7.3	Hoitoryhmän tehtävät ja vastuut	40
7.4	Tiimin tehtävät ja vastuut	41
7.5	Eriytyöntekijän tehtävät ja vastuu.....	41
7.6	Muut vastuut ja tehtävät.....	42
7.7	Dokumentointi	42
8	POHDINTA	42
	LÄHTEET	47

LIITTEET

Liite 1 Kasvu- ja tavoitesuunnitelma Kasvun Yhteisöt

Liite 2 Lapsen arviointilomake

1 JOHDANTO

Toimintaympäristön muutokset koskevat koko sosiaali- ja terveysalaa. Lastensuojelussa lähivuosien haasteet koskevat kuitenkin enemmän lastensuojelun ja koulukotien sisällöllisiä muutoksia kuin toimintaympäristöstä johtuvia muutoksia. Valtion koulukotien tehtävänä on vastata yhteiskunnassa kaikkein haasteellisimpien nuorten sijaishuollosta valtakunnallisesti. (Valtion koulukotien strategia 2008.)

Valtion koulukotien organisaatorakenne on muuttunut syksyn 2011 aikana. Koulukotien johtokunnat lakkautettiin ja tilalle tuli koulukotien yhteinen johtokunta. Lisäksi koulukodit saivat yhteisen johtajan, joka valittiin joulukuussa 2011. Koulukotien yhteinen toimintojen sisällönkartoitus käynnistyi muutosvaiheessa syksyllä 2011. Tavoitteena on ollut koulukotitarjonnan selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen. Valtion koulukotien laadun kehittäminen aloitettiin vuosina 2004–2006, jolloin syvennettiin koulukotien laatu-työtä Laavu-hankeen myötä. Hankkeen tuloksena jokainen valtion koulukoti tuotti laatukäsikirjan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Kasvun Yhteisöissä on meneillään organisaatiomuutos. Toinen kantalaitos Koivikko lakkautetaan ja toiminta keskitetään Kasvun Yhteisöt Sairilaan. Haasteena on sulauttaa kaksi hieman toisistaan eroavaa toimintakulttuuria yhteen ja saada yhdenmukaistettua hoidon ja kasvatuksen sisällöt yhdistyneeseen laitokseen. Haasteeseen on alettu vastata aloittamalla Kasvun Yhteisöjen hoito- ja kasvatustyön arviointi ja kehittäminen.

Lapsen suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen kasvatukseen ja hoitotyöhön kuuluu jokaiselle lapselle laadittava henkilökohtainen kasvu- ja tavoitesuunnitelma, joka jäsentää lapsikohtaisia tavoitteita sijoitusajalle (Kasvun Yhteisöt 2011). Lastensuojelun käsikirjan mukaan (2008, 82) lapsen asiakassuunnitelmaa suositellaan täydennettäväksi sijaishuoltopaikan työntekijöiden ja lapsen sekä hänen vanhempiensa kanssa laadittavalla hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Kasvu- ja tavoitesuunnitelma on Kasvun Yhteisöjen ydinprosessin, kasvatukseen ja hoitoprosessin osaprosessi. Tämän kehittämistyön tarkoituksena on kartoittaa, analysoida ja kehittää lapsen kasvatusta ja hoitoa ohjaava kasvu- ja tavoitesuunnitelma. Kehittäminen linkittyy Kasvun Yhteisöjen hoito- ja kasvatustyön sisältöjen uudistamiseen.

Toisena kehittämistehtävänä on kehittää voimassa olevaa lapsen arviointilomaketta. Arviointilomake on lapsen oma arvio omasta tilanteestaan elämän eri osa-alueilla. Kasvatus- ja hoitotyön sisältöjen kehittäminen on Kasvun Yhteisöissä johtajavetoista, mutta siihen osallistettiin koko kasvatuksesta ja hoidosta vastaava henkilökunta.

Opinnäytetyön alussa kerron kehittämisen lähtökohdista ja kehittämisen tavoitteista sekä avaan työn teoreettista viitekehystä lastensuojelun laadun, prosessien ja lapsilähtöisyyden näkökulmista. Työn keskivaihe käsittelee Kasvun Yhteisöjen prosesseja ja työssä käytettäviä menetelmiä. Työn loppuosassa kuvaan kehittämisen prosessin etenemistä ja kehittämistyön tuloksia. Pohdinta kokoaa yhteen kehittämistyön keskeisimmät tulokset ja muutokset suhteessa edelliseen kasvu- ja tavoitesuunnitelmaan.

Opinnäytetyön menetelminä käytän Olli Lecklinin (2006) prosessien kehittämismallia ja arvioinnin, tutkimuksen ja kehittämisen Bikva-menetelmää.

2 KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Kehittämisen taustaa

Kasvun Yhteisöt ovat mukana valtion koulukotien kehittämishankkeessa, jonka tehtävänä on koulukotien palvelutarjonnan selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen. Kehittämishankkeessa valtion koulukotien ydinpalveluiden nykytila kuvattiin syksyllä 2011 koulukodeittain ja lisäksi kartoitettiin palveluiden sisältöjä, prosesseja ja hintoja koulukotikohtaisesti. Näin saatiin kokonaiskuvaa siitä, mitä palveluita valtion koulukodit tarjoavat, millaiset prosessit toimintaa ohjaavat ja minkä hintaista palvelut ovat.

Keväällä 2012 käynnistettiin valtion koulukotien toimintajärjestelmän rakentaminen. Tavoitteena on laatia valtion koulukodille sähköinen toimintajärjestelmä IMS. (Integrated Management System.) Samalla kehitetään uusia toimintamalleja, siirretään hyviä käytänteitä, parannetaan tiedonkulkua ja toiminnan ohjausta sekä edistetään prosessilähtöistä toimintatapaa, järjestelmällisyyttä sekä jatkuvaa parantamista.

Sisältöjen kehittäminen aloitettiin Kasvun Yhteisöissä hoito- ja kasvatustyön arvioinnilla. Sisältöjen arviointi ja kehittäminen toteutettiin tiimeittäin Kasvun Yhteisöt Koivikos-

sa ja Sairilassa syksyn 2011 ja kevään 2012 aikana. Osana sisältöjen kehittämistä kehitetään myös lapsen hoitoa ja kasvatusta ohjaava kasvu- ja tavoitesuunnitelma. Kasvun Yhteisöillä on ollut käytössä laatukäsikirja, joka on ohjannut kasvatusta- ja hoitotyötä ja koko lapsen sijoitusprosessia. Nyt on kuitenkin tullut aika tarkastella prosesseja uudelleen ja kehittää yhdessä uusi toimintamalli. Toimintamalli yhdistyy valtion koulukotien kehittämishankkeeseen, sähköiseen laadunhallintajärjestelmään IMS:iin. IMS-toimintajärjestelmä tulee kaikille valtion koulukodeille käyttöön ja sitä työstetään yhteisillä kehittämispäivillä. Ns. Workshop päivien välillä kehitysryhmät tekevät itsenäisesti annettuja välitehtäviä ja luovat tietosisältöä järjestelmään. Kasvun Yhteisöjen sisältötyöryhmä linkittyy tähän kokonaisuuteen sisältöjen kehittämisen kautta. Sisältötyöryhmän jäsenet kokoavat tietoa tiimeiltä lapsen ja nuoren sijoitusprosessin kehittämiseksi ja kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittäjät parantavat kasvu- ja tavoitesuunnitelmaa.

IMS-toimintajärjestelmä

IMS-toimintajärjestelmä, joka on sähköinen laadunhallintajärjestelmä, soveltuu prosessikaavioiden kuvaamiseen, prosessien kehittämiseen ja prosessien johtamiseen. IMS-toimintajärjestelmästä löytyvät dokumentit, palveluprosessien kuvaukset, keskeiset toiminnan mittarit sekä erilaisten palautteiden tapahtumanhallinta. Toimintamallilla haetaan järjestystä arkeen, ohjausvaikutusta, yhtenäisiä toimintatapoja, hyvien käytänteiden siirrettävyyttä, parempaa viestintää ja oppimista, tehokkaampaa toimintaa sekä liiketaloudellista hyötyä.

IMS-toimintajärjestelmä tukee prosessijohtamista. Prosessijohtamisen ydintehtävä on saada eri toiminnot linjattua yhteisten tavoitteiden kanssa sekä vähentää ristiriitaisten tavoitteiden luomaa kitkatyötä. Sähköisen toimintajärjestelmän avulla voidaan visualisoida toiminta prosessien avulla ja osoittaa, mikä on tärkeää ja miten asiat hoidetaan organisaatiossa. IMS-toimintajärjestelmä tarjoaa organisaation kehitystyölle kehitysalustan ja työkaluja arvioida sekä kehittää toimintaa entistä yhtenäisemmäksi. Tämä tapahtuu prosessien sujuvuutta tehostamalla.

IMS-toimintajärjestelmä toimii myös sähköisen laatukäsikirjan pohjana. Toiminta- tai laatukäsikirjan sisältö koostuu johtamiseen, resursseihin, prosesseihin ja mittaamiseen liittyvistä käytännöistä, jotka kuvataan sanallisesti, lyhyesti ja napakasti. Laatukäsikirja ilmentää, miten organisaatiota johdetaan, miten resursseja hallitaan, miten strategiaa

toteutetaan ja asiakkaita palvellaan prosessien kautta, mitä organisaatiossa mitataan sekä millaisia arviointi- ja palautekäytäntöjä sovelletaan. (IMS Business Solutions.)

2.2 Kehittämisen tavoite

Tämän kehittämistyön tarkoituksena on kehittää Kasvun Yhteisöjen kasvu- ja tavoite-suunnitelmaa. Kasvu- ja tavoitesuunnitelma on Kasvun Yhteisöjen ydinprosessin, kasvatus- ja hoitoprosessin osaprosessi. Toisena kehittämistehtävänä on lapsen suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen kasvatus- ja hoitotyöhön perustuvan arviointilomakkeen analysointi ja kehittäminen.

Koska kasvu- ja tavoitesuunnitelma on lakisääteinen osa lapsen hoitoa ja kasvatusta ja sillä on kiinteä yhteys lapselle laadittavaan asiakassuunnitelmaan, olisi mallista tultava asiakasta palveleva ja vastattava asiakkaiden tarpeita.

Kasvun Yhteisöissä kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämiseen osallistetaan tiimien jäseniä ja koko henkilökunta sitoutetaan työskentelyyn. Tavoitteena on tehdä lapsiasiakasta, hänen perhettään ja sijoittajaa palveleva kasvatus- ja hoitotyön malli.

2.3 Valtion koulukodit

Koulukodit ovat vaativan lastensuojelun asiantuntijoita. Koulukodeilla on yli satavuotinen historia sekä asema viimesijaisena ja kaikkein haasteellisimpien lasten ja nuorten sijoituspaikkana. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012.) Valtion koulukotien toiminnan tukena on valtion koulukotien yhteinen johtokunta. Valtion koulukoteja koskevat säännökset siirrettiin asetuksesta lain tasolle 30.12.2010, kun tasavallan presidentti Tarja Halonen hyväksyi lain terveyden ja hyvinvointilaitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä (1379/2010). Lain myötä koulukotikohtaisten johtokuntien sijaan valtion koulukodeilla on yksi yhteinen johtokunta. Laissa on lisäksi toiminnan sisältöä, henkilöstörakennetta ja henkilökunnan valintaa koskevia säännöksiä. Joulukuun alussa valtion koulukodeille valittiin uusi yhteinen johtaja, jonka tehtävänä on koulukotien johtaminen, kuuden koulukodin toimintojen koordinointi, yhteisökuvan kehittäminen, asiakas- ja verkostotyö, talousjohtaminen ja tutkimus- ja kehittäminen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Suomessa toimii kuusi valtion ylläpitämää koulukotia, joiden tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto, johon kuuluu myös perusopetus ja ammatillinen koulutus tai sen tukeminen. Koulukodit voivat lisäksi järjestää mielenterveyslaissa tarkoitettuja mielenterveyspalveluja lukuun ottamatta tahdosta riippumatonta hoitoa. Koulukodit muodostuvat Harvialan koulukodista Janakkalassa, Limingan koulutuskeskuksesta Limingassa, Sippolan koulukodista Anjalankoskella, Vuorelan koulukodista Nummelassa, Lagmansgårdenista Pedesören kunnassa ja Kasvun Yhteisöistä Mikkelissä. Koulukodit ovat hallinnollis-taloudellisesti kytköksissä Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen, Stakesiin. (Kitinoja 2005, 74.) Valtion koulukodit ovat terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) ja opetushallituksen (OPH) tulosohjaamia, taloudellisesti voittoa tavoittelemattomia sijaishuollon yksiköitä. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Valtion koulukotien tehtävänä on hoitaa ja kasvattaa sellaisia nuoria, joita tarkoituksenmukaisesti ei voida hoitaa ja kasvattaa perhehoidossa, lastenkodissa tai muussa lastensuojelulaitoksessa ja jotka ei sairautensa tai vammaisuutensa vuoksi tarvitse muualla annettavaa hoitoa. (Kitinoja 2005, 75.) Koulukotien tehtäväkenttä määrittyy lapsen arjen turvaaminen ja uudelleen sosiaalistamisen tehtäväksi. Koulukodeilla on myös hoidollisia tehtäviä. Koulukodit ovat alkaneet hoitaa yhä enenevässä määrin lasten psykososiaalisia ja psykiatrisia ongelmia perinteisten tehtävien, kuten kasvatuksen, koulunkäynnin, huolenpidon ja arjen ohjaamisen rinnalla. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Lapset sijoitetaan koulukotiin lastensuojelulain perusteella. Koulukodeissa hoidetaan peruskouluikäisiä nuoria. Nuoret ovat keskimääräiseltä iältään sijoituksen alkaessa noin 15.5 vuotta vanhoja. Suurin osa koulukoteihin sijoitetuista nuorista on 13–17-vuotiaita. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Kasvun Yhteisöt ovat yksi valtion koulukodeista. Kasvun Yhteisöjen kasvatuksellisena, pedagogisena ja hoidollisena tehtävänä on laaja-alaista asiantuntemusta ja moniammatillista osaamista vaativien, yhteiskunnassa vaikeimmin huollettavien lasten ja nuorten laitoshoidon järjestäminen. Kasvun Yhteisöjen jatkuvana tavoitteena on vahvistaa palvelujen laatua ja syventää henkilöstönsä osaamista lastensuojelussa. Toiminnassa yhdistyvät kokonaisvaltainen kasvatusta ja huolenpito sekä vahvat hoidolliset valmiudet. Tehtävän tuloksellinen hoitaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä lasten ja nuorten perheiden sekä omais- ja viranomaisverkostojen kanssa. (Kasvun Yhteisöt 2009.) Kasvun Yhteisö-

jen perustehtävä ”yhdessä parempaan elämään” kuvaa Kasvun Yhteisöjen tapaa ajatella ja toimia. Ajatukseen kiteytyy koko toiminnan keskeinen sisältö. Kasvun Yhteisöjen työn keskiössä on lapsi, joka tarvitsee turvallista ja eheyttävää kasvu ympäristöä sekä aikuisten määrätietoista ja pitkäjänteisestä tukea. (Kasvun Yhteisöt 2011.)

3 LAADUN NÄKÖKULMIA KEHITTÄMISELLE

3.1 Laadun käsite sijaishuollossa

Lastensuojelun laadussa korostuu tavoite tehdä toiminnasta mahdollisimman läpinäkyvää. Laatu on työn ja menetelmien näkyväksi tekemistä lapselle, yhteistyökumppanille ja työntekijälle. Laadukas lastensuojelu perustuu suunnitelmallisuuteen, tavoitteellisuuteen, avoimuuteen ja luottamuksellisuuteen. Laadukkaan lastensuojelutyön edellytyksenä on lapsen tarpeisiin nähden oikeiden menetelmien valinta ja palveluiden oikea-aikaisuus. (Ruosu & Holma 1999, 70.)

ISO (The International Organization for Standardization) taas määrittelee laadun seuraavasti: ”Laatu on niistä ominaisuuksista muodostuva kokonaisuus, johon perustuu organisaation, tuotteen, palvelun tai tietyn prosessin kyky täyttää sille asetetut vaatimukset ja siihen kohdistuvat odotukset.” Pystyäkseen tuottamaan hyvää laatua palveluntuottaja tai jopa yksittäinen työntekijän tulee ottaa huomioon erilaisten asiakkaidensa (esimerkiksi lapsi-asiakas, perhe, tilaaja-asiakas, rahoittajat) tarpeet ja palvelulle kohdistuvat vaatimukset sekä odotukset. Hyvä laatu kohdistuu myös työntekijään: laatu on ammattilaisen sisäänrakennettu halu tehdä hyvää ja korkeatasoista työtä. Lait asetukset ja valtakunnalliset suositukset ohjaavat lastensuojelutyötä. Lisäksi on tutkimuksen tuomaa tarkentunutta tietoa työmenetelmistä sekä palveluiden vaikutuksista, jotka ohjaavat laadukkaaseen lastensuojeluun. (Ruosu & Holma 1999, 7–8.)

Sijaishuoltoa määrittävät lastensuojelulaki- ja asetus sekä niitä täydentävä laki asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolaki. Muita sijaishuoltoa määrittäviä lakeja ovat muun muassa laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta ja lapsen kasvatusta ja kasvuolojen järjestämistä lastensuojelulaitoksissa säätelevä laki sekä mielenterveyslaki. Lainsäädäntömme taustalla vaikuttaa Suomen ratifioima Lapsen oikeuksien sopimus. (Kitinoja 2005, 6.)

Sijaishuollossa laatu liittyy palveluun, sitä tuottavaan organisaatioon ja palvelua tuottaviin prosesseihin. Sijaishuollon laatu on lapsen edun toteutumista. Sijaishuollon arjessa laatu syntyy työntekijän ja lapsen kohtaamisessa. Tämän kohtaamisen tulee olla tarkoituksenmukainen, vaikuttava ja hyvä. Laatu syntyy, kun työntekijä on tietoinen työn tavoitteista, perustehtävästä, toimintatavoista, omista toimintaedellytyksistä ja voimavaroista sekä lopputuloksesta. Sosiaalityön vuorovaikutuksellisesta luonteesta johtuen laatua ei voi tarkastella vain lopputuloksesta käsin, vaan laatu saadaan esille prosessikuvausten kautta. Sijaishuollon laatu syntyy tietyistä kokonaisuuksista esimerkiksi kasvatus- ja hoitoprosessista ja tämän kokonaisuuden kyvystä täyttää sille asetetut vaatimukset ja siihen kohdistuneet odotukset. (Salminen 2005, 110.)

Lecklinin (2006, 18) mukaan laatu on asiakkaan tarpeiden tyydyttämistä yrityksen kannalta mahdollisimman tehokkaalla tavalla ja se liittyy suoritustason jatkuvan kehittämiseen ja parantamiseen. Laatuun liittyy myös prosessiajattelu, jossa prosessien avulla saavutetaan toiminta asiakasta tyydyttävälle tasolle. Tulevaisuudessa prosessiajattelun merkitys tulee korostumaan. Lillrank (1999, 26) toteaa, että hyvällä prosessilla on prosessinomistaja, sillä on selkeä tavoite ja sovitut menettelytavat sekä välineet tavoitteiden toteutumisen seurantaan.

3.2 Lastensuojelun prosessit

Salmisen mukaan (2005, 114–115) prosessi on peräkkäisten toimenpiteiden sarja, joka muodostaa kokonaisuutena hahmotettavan palvelun tai tuotteen. Prosessi muodostuu ydinprosessista ja sitä tukevista osa- ja tukiprosesseista. Ydinprosessilla tarkoitetaan niitä työsuorituksia, jotka tukevat perustehtävää ja tuottavat sitä palvelua, jonka takia yritys on olemassa. Prosessit ovat nousseet laatukeskustelun keskiöön.

Holman (2009, 28–29) mukaan prosessien hallinta liittyy laadunhallintaan, sillä prosesseissa kuvataan organisaation ydintoiminnot. Holma jatkaa, että prosessit on tunnistettava ja kuvattava ennen kuin päästään prosessin arviointi- ja parannustyöhön. Prosessien kautta päästään tunnistamaan palvelutoiminnan riskit, solmukohdat ja rajapinnat. Palveluprosessissa voidaan painottaa erikseen asiakasprosessia, jolloin päähuomio on asiakassuhteessa. Palvelu- ja asiakasprosessin kuvaaminen on keskeisesti laadunhallintaan liittyvä työalue.

Prosesseja pitää myös johtaa. Prosessien johtamisessa Kasvun Yhteisöjen johdolla on keskeinen rooli. Kasvun Yhteisöjen johto innostaa ja kannustaa uusien kehittämistä vaativien asioiden esiin nostamisessa ja määrätietoisessa kehittämisessä. Samalla johto viestii omaa sitoutumistaan laadunhallintaan ja jatkuvaan kehittämiseen (Kasvun Yhteisöt 2011).

3.2.1 Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit

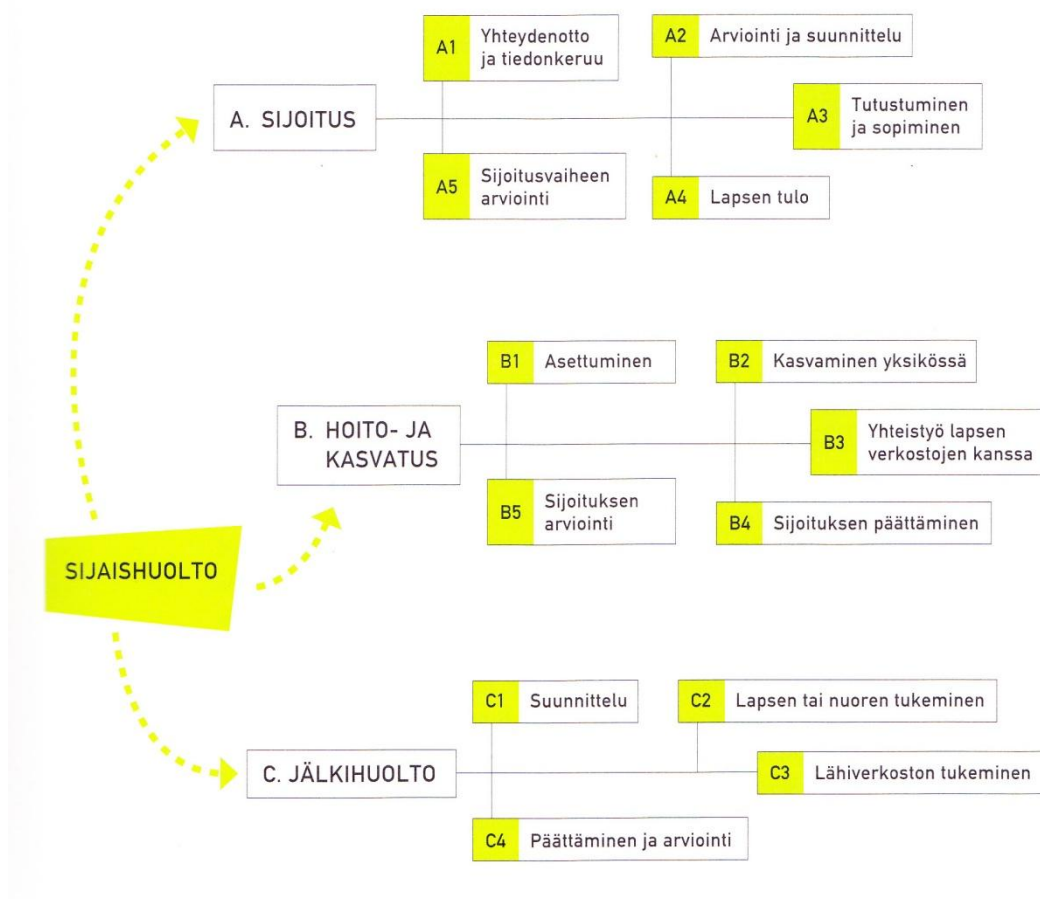
Lastensuojelun yleiset ja kaikkia toimijoita koskevat toimintaa ohjaavat ja varmistavat laatuvaatimukset toteutuivat vuonna 2004, kun valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit syntyivät Lastensuojelun Keskusliiton ja eri sijaishuollon eri toimijoiden yhteistyönä. Nämä sijaishuollon laatukriteerit on luotu lapsen edun näkökulma huomioon ottaen. Näissä laatukriteereissä sijaishuoltopaikan tarjoama hoito jäsennetään prosesseina, joiden mukaan toimintaa arvioidaan ja kehitetään. Prosessikuvaukset luovat pohja lapsen hoidon ja kasvatuksen suunnittelulle. Prosessit on tehty näkyväksi kuvaamalla ne kirjallisesti. Suunnitteluun osallistetaan lapsen lisäksi lapsen vanhempia ja huoltajia. Lastensuojelun sijaishuollon valtakunnallisen kriteeristön pohjalta prosessit jakautuvat kolmeen eri prosessiin; sijoitusprosessiin, kasvatus- ja hoitoprosessiin ja jälkihuoltoon. Nämä prosessit jakautuvat kussakin prosessissa yksityiskohtaisempiin toimintoihin. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 8–9.)

Kasvun Yhteisöjen avainprosessit on kuvattu ja niiden toimivuutta tutkitaan ja arvioidaan jatkuvasti. Kyse on jatkuvan kehittämisen periaatteiden toteuttamisesta avainprosessien tehostamiseksi. (Kasvun Yhteisöt 2011.) Kasvun Yhteisöjen laatukäsikirjan synty kytkeytyy Etelä-Savon sijaishuollon laatuhankeen, Ellan, kautta Laituri-projektiin ja sitä kautta valtakunnallisiin sijaishuollon laatukriteereihin. Kasvun Yhteisöjen prosessit noudattavat kuvan yksi sijaishuollon hoitoprosessia. (Kankaanniemi 2004, 7.)

Ellan, Etelä-Savon sijaishuollon laatuhankeen innoittamana aloitettiin valtion koulukodeissa Laavu-hanke vuonna 2004. Kehittämishankkeen taustalla oli Etelä-Savon sijaishuollon laatuhankeesta saadut hyvät kokemukset sekä se, että sijaishuollon laatu oli ollut paljon esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Yhteiskunnallinen ajankohtaisuus ja hyvät kokemukset laatutyöskentelystä viitoittivat tietä valtion koulukotien laadun kehittämiseen. Laavu-hankkeen myötä koulukotien palveluprosessit kuvattiin ja hankkeen tuloksena kaikille valtion koulukodeille syntyi laatukäsikirja. Myös arvioinnin ja doku-

mentoinnin kehittäminen kuuluivat Laavu-hankkeen keskiöön. (Kankaanniemi 2006, 3, 11.)

Kuvassa yksi on kuvattu sijaishuollon kokonaisuus ja sen jakautuminen kolmeen eri prosessiin; sijoitus-, hoito- ja kasvatusprosessiin sekä jälkihuoltoon.

KUVA 1. Sijaishuollon kokonaisuus (valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit 2004, 9.)

Edellä kuvatut prosessikuvaukset luovat perustan lapsen yksilöllisen hoidon ja kasvatuksen suunnittelulle. Prosessikaavio, joka jakautuu yksityiskohtaisempiin toimintoihin, on kuvattu vuokaaviomuotoon, mutta myös kirjallisesti valtakunnallisissa sijaishuollon laatuksiteereissä. Lapsen hoidon ja kasvatuksen kriteereihin kuuluu esimerkiksi kasvaminen yksikössä ja yhteistyö lapsen huoltajien kanssa. Tavoitetasona kasvaminen sijaishuolto- paikassa tarkoittaa sitä, että lapsen hoidon ja kasvatuksen eri osa-alueet toteutuvat lapsen yksilöllisiä tarpeita huomioonottaen. Lisäksi lapsen sijaishuolto- paikka on määritellyt, mitä hyvä lapsen kasvat- ja hoito tarkoittavat ja miten sitä toteutetaan. Yksilölliseen hoitoon ja kasvatukseen kuuluu, että sijaishuolto- paikka tekee, yhteistyössä lapsen ja hä-

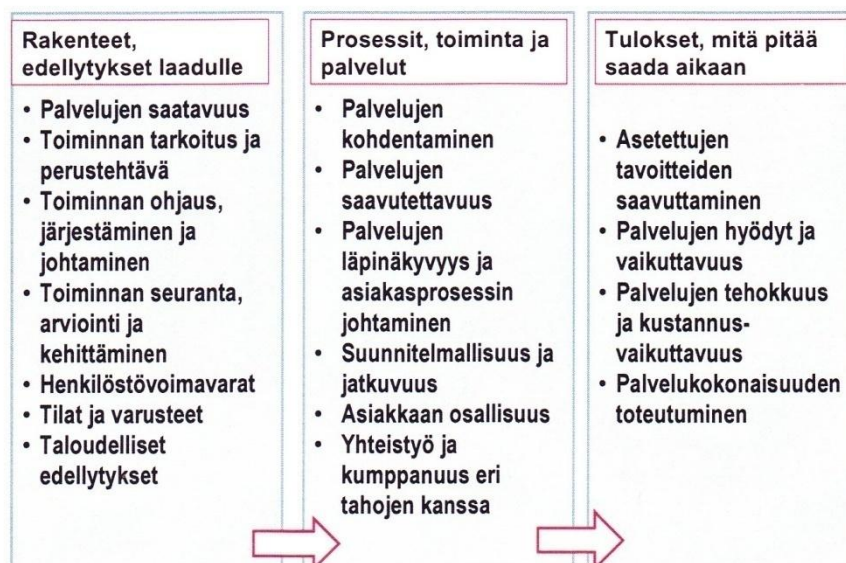
nen huoltajiensa kanssa, yksilöllisen hoito- ja kasvatussuunnitelman. Hoito- ja kasvatussuunnitelma konkretisoi asiakassuunnitelman tavoitteet arjen tavoitteiksi.

Prosessin kohdassa yhteistyö lapselle tärkeiden ihmisten kanssa tavoitetasona on, että sijaishuoltopaikka toimii yhteistyössä lapsen läheisten ihmisten kanssa ja lapsen asioissa työskentelevien ammattilaisten kanssa. Näin pyritään turvaamaan lapsen tasapainoinen kehitys. Yhteistyötä on arvioitava ja kehitettävä säännöllisesti. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit 2004, 23–25.)

3.2.2 LapsiArvi-kriteerit

Lastensuojelun laadun perusvaatimuksina toimivat LapsiArvi-kriteerit, jotka luotiin vuosien 2006–2008 aikana Kuntaliiton ja lastensuojelua tuottavien ja hankkivien tahojen yhteistyönä. LapsiArvi-kriteerit rakentuvat sosiaali- ja terveydenhuollon laadunarvioinnissa käytettyyn Rakenne–Prosessi–Lopputulos- viitekehykseen. Rakenteella viitataan toimintaympäristöön ja toiminnan edellytyksiin. Siihen sisältyvät muun muassa aineelliset ja inhimilliset voimavarat, hallinnassa oleva teknologia ja organisatorinen rakenne. Prosessiin kuuluu kaikki se, mitä hoitoa ja palvelua annettaessa ja saataessa tapahtuu: tekninen suorittaminen ja inhimillinen vuorovaikutus. Lopputulos ilmaisee, onko hoidon ja palvelun avulla saatu aikaa haluttu muutos asiakkaan terveydentilassa, hyvinvoinnissa tai elämäntilanteessa. Lopputulos kuvaa saavutettua muutosta, joka on riippuvainen sekä rakenteista että prosessista. (Holma 2009, 21–22.)

LapsiArvi-kriteerien pää rakenne

KUVA 2. LapsiARVI-kriteerien pää rakenne (Holma 2009, 22.)

Kuvassa kaksi on kuvattu lastensuojelun palveluprosessille asetettuja yleisiä laatuvaatimuksia. Tämän kehittämistehtävän (kasvu- ja tavoitesuunnitelma) pääpaino on kohdassa prosessit, toiminta ja palvelut sekä tavoitteiden saavuttaminen. LapsiArvi-kriteereiden mukaan jokaisella lapsella tulee olla kirjallinen asiakassuunnitelma, joka on laadittu yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakassuunnitelmaa täydennetään tarvittaessa hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Kriteereiden mukaan työntekijöiden vastuut ja työnjako pitää asiakasprosessissa olla määritelty. LapsiArvi-kriteerit korostavat lapsilähtöistä näkökulmaa. Tämä tarkoittaa muun muissa sitä, että lapsi ja hänen läheisensä saavat riittävästi aikaa henkilökunnalta ja että käytössä on parhaaseen tietoon perustuvia työmenetelmiä. Lasta, nuorta ja läheistä tulee arvostaa ja kunnioittaa ja heillä on oikeus tulla kuulluksi. Lapsen ja nuoren ja läheisen tulee olla aidosti osallisena omassa prosessissaan. Työntekijän on tunnistettava yksilölliset tarpeet ja niihin tulee vastata. LapsiArvi-kriteereiden mukaan tavoitteiden asettamien perustuu lakisääteiseen asiakassuunnitelmaan, johon kirjataan tarvittaessa myös sijaishuollon tavoitteet. Tavoitteet asetetaan elämän eri osa-alueille: psyykkinen, fyysinen, sosiaalinen ja kognitiivinen. Tavoitteet asetetaan yhdessä lapsen ja perheen kanssa sekä yhteistyössä muiden asianomaisten kanssa. Tavoitteiden etene- mistä tulee seurata määräjain ja sovitusti. Jos tavoitteisiin ei päästä pitää lapsen tilanne arvioida uudestaan ja tehdä tarvittavat parannukset. Tavoitteiden saavuttamisen arvioin- tiin osallistuvat lapsi ja perhe sekä muut lapsen hoitoon ja kasvatukseen osallistuvat oman näkemyksensä mukaan. Tavoitteellisella työskentelyllä lapselle muodostuu eheä kokonaiskuva elämästään ja tulevaisuudestaan. Tällainen työskentely on keskeisempiä kohtia, kun tehdään tavoitteellista lastensuojelutyötä. (Holma 2009, 57–58.)

Kasvun Yhteisöissä johdon rooli on ohjata ja varmistaa resurssien ja rakenteiden toimin- ta siten, että ne tukevat perustehtävän suorittamista. (Kasvun Yhteisöt 2011.)

3.3 Johtaminen ja laadunhallinta

Holman (2009, 13) mukaan laadunhallinnalla tarkoitetaan johtamiseen ja toiminnan oh- jaamiseen liittyvää tehtäväaluetta. Laadun ja johtamisen yhteys voidaan nähdä laadun johtamisen ja toisaalta johtamisen laadun näkökulmasta. Laadun johtaminen liittyy laa- dunhallintaan. Laadunhallinta on yleistä johtamistoimintaa, joka sisältää laatupolitiikan ja laatuavoitteiden sekä laatuun liittyvien vastuiden määrittelyn. Laadunhallintaan kuu- luu myös laadun suunnittelu, laadun ohjaus, laadun varmistus ja laadun parantaminen.

Salmisen mukaan (2005, 110) laadunhallinnalla pyritään siihen, että palvelu pysyy tasa-laatuiseina ja että se vastaa odotuksia ja tarpeita. Salmisen mukaan laadunhallinnassa voidaan lähteä liikkeelle organisaation kokonaisjärjestelmästä tai yksittäisten ongelmien ratkaisusta. Organisaatiolähtöisessä laadunkehittämisessä järjestetään henkilöstön laatu-koulutus, jonka avulla luodaan pohja yhteisön laatupolitiikalle. Ongelmalähtöisessä työ-tavassa valitaan jokin toiminnan alue, esimerkiksi palveluprosessi, jonka laadun kehit-tämistä pidetään tärkeänä. Ongelmakeskeisen mallin etuna on tarkasteltavien asioiden tuttuus, työntekijöiden kiinnostuksen säilyminen ja tulosten konkreettisuus. Ongelmaläh-töisessä mallissa onnistumisen yhtenä edellytyksenä on henkilöstön osallistuminen, jol-loin taataan prosessin tai mallin siirto käytäntöön. Vastuu laadunhallinnasta on kuitenkin laitoksen johdolla. Kasvun Yhteisöissä johtaminen tukee laadunhallintaa. Johtamisessa henkilöstön osallistuminen, jatkuva kehittäminen, tosiasioihin perustuva päätöksenteko ja prosessisuuntautuneisuus ovat tärkeitä lähtökohtia. (Kasvun Yhteisöt 2011.) Mikkola (1999) toteaa, että johtamisella luodaan laadukkaan toiminnan edellytyksiä ja huolehdi-taan laadun hallinnasta, johtaminen on näin ollen itsessään laatutekijä (Salminen 2005, 111). Holman (2006) mukaan laadun kehittäminen ja laatutavoitteeseen pääsemiseksi tarvitaan jatkuvaa kehittämistä sekä johdon sitoutumista ja osallistumista. Johtajat luovat toimintaedellytyksiä laadun kehittämiseen ja ovat omalla esimerkillään vaikuttamassa työntekijöiden osallistumiseen sekä sitoutumiseen. Hyvin suunniteltu ja toteutettu laa-dunhallinta tukee organisaation toiminta-ajatuksen ja strategioiden toteutumista.

Valtakunnalliset laadunhallintasuositukset (STM 1999, 7–9) puhuvat jo samasta asiasta. Laatusuositusten mukaan johto on saatava mukaan laatutyöhön. Näissä laatusuosituksis-sa painotetaan, että laadunhallinta edellyttää johtamistapaa, joka perustuu ihmisten osal-listamiseen, yhteistyökumppanuuteen, jatkuvaan laadun parantamiseen, tosiasioihin pe-rustuvaan päätöksentekoon ja prosessisuuntautumiseen. Laadunhallinta suositusten mu-kaan johtamisen tulee ottaa huomioon asiakaslähtöisyys. Johtamisen tehtävänä on tun-nistaa toiminnan ulkoisia ja sisäisiä kehittämismahdollisuuksia, selkeyttää työyhteisön arvot ja tavoitteet ja viestii nämä kaikki henkilökunnalle. Johtaminen on strategioiden luomista, toiminta- ja laatutavoitteiden luomista sekä arvioimista. Hyvä johtaminen luo työyhteisöön kannustavan ja tavoitteellisen ilmapiirin, joka mahdollistaa henkilöstön hyvän suoriutumisen. Hyvä johtajuus on toiminnan arvoihin, tavoitteisiin ja päämääriin sitoutumista.

Holman (2006) mukaan toimintaprosessien laadun kehittäminen on osa laadunhallintaa. Laadunhallinta on toiminnan johtamista, suunnittelua, arviointia ja parantamista, niin että saavutetaan asetetut laatuavoitteet eli standardit. Laatuavoitteet saavutetaan kokonaisvaltaisuuteen perustuvalla toiminnalla, joka tarkoittaa sekä strategisen että toiminnallisen tason kuvaamista. Tämä tarkoittaa sitä, että organisaatiossa on avattu arvot ja toimintaperiaatteet. Visio eli tavoitetila on tiedossa ja strategiat, jolla tähän tavoitetilaan päästään on mietitty. Strategiset päämäärät, kriittiset menestystekijät ja toimenpiteet tavoitteeseen pääsemiseksi on siis oltava tiedossa, jotta laatuavoitteet voitaisiin saavuttaa. Kasvun Yhteisöjen laatukäsikirjan (2011) mukaan johto luo toiminnan strategiat ja asettaa toiminta- ja laatuavoitteet kullekin toimintakaudelle sekä seuraa niiden toteutumista. Salminen (2005, 108) toteaa, että lastensuojelun sijaishuoltoyksikön johdolla on keskeinen tehtävä edesauttaa ja turvata hyvän sijaishuollon toteutuminen omassa toimintayksikössään. Lastensuojelun sijaishuolto tiivistyy ihmisten väliseen vuorovaikutukseen, ihmissuhdetyöksi, jossa kasvatusta ja hoitoyhteisö ei toimi itsestään, vaan toiminta perustuu yhteisesti jaettuun arvopohjaan, suunnitteluun ja organisoituun tapaan työskennellä sekä palautejärjestelmään.

Holma (2009, 114–115) kiteyttää saman asian käsitteeseen laatupolitiikka. Organisaation laatupolitiikassa linjataan työyhteisön yleinen toimintaperiaate, jonka toteutuessa aikaansaadaan haluttu laatu. Lastensuojelun sijaishuoltoyksikön toiminnassa voidaan korostaa asiakkaiden kuulemistakin, lapsen etua ja pyrkimystä hyvään vaikuttavuuteen. Keinoina hyvään laatuun voivat olla muun muassa hyvä johtaminen, kodinomaisuus, resurssit, henkilöstön osaaminen, asenteet, jatkuva arviointi ja palautejärjestelmän kytkeminen toiminnan ohjaamiseen. Organisaation laatukäsikirja kuvaa organisaation toiminnan ohjausjärjestelmän. Laatukäsikirjaa tarvitaan suuntaamaan ja ohjaamaan toimintaa, ja osoittamaan, mihin johdon ja henkilöstön pitää sitoutua. Laatukäsikirja osoittaa, miten työpaikassa toimitaan ja varmistetaan siten haluttu laatu. Laatukäsikirja ei yksistään toimi laadun varmistajana, vaan tarvitaan laadunvarmistus- ja arviointityötä sekä sisäistä valvontaa ja kehittämistyötä laadun varmistamiseksi.

3.4 Lapsikeskeisyys lastensuojelussa

Lasten oikeudesta osallisuuteen on säädetty laissa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Lapsen oikeus osallisuuteen on määritelty YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa. (LOS, 1991.) Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa julkisen vallan käyttäjät takaa-

maan lapsille mahdollisuuden osallistumiseen ja mielipiteen ilmaisemiseen kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lastensuojelulaki (417/2007) korostaa voimakkaasti lapsen oikeutta osallisuuteen kaikissa lastensuojeluprosessin vaiheissa. Lasta täytyy tavata henkilökohtaisesti ja suunnitelmat on laadittava yhteistyössä lapsen kanssa ja lapsen kanssa on keskusteltava. Tällä tavalla lapsen on mahdollista päästä ymmärtämään, mitä aikuiset hänen tilanteesta ajattelevat, mitä vaihtoehtoja hänen elämäntilanteen ratkaisemiseksi on tarjolla ja millä tavalla hän voi itse vaikuttaa asioihin. (Hotari ym. 2005, 117–118.)

Saastamoinen (2010, 66) kiteyttää, että lapsen osallisuudessa on kyse siitä, miten lapsi voi olla arvioimassa, toteuttamassa ja kehittämässä oman etunsa toteuttamiseksi tehtävää työtä. Lastensuojelun lakisääteinen ja moraalinen velvollisuus on toimia lapsen edun mukaisesti lasta koskevissa asioissa. Puhutaan lasten osallisuudesta, joka tarkoittaa sitä, että lapsi voi olla mukana määrittelemässä, toteuttamassa ja arvioimassa sitä työtä, jota hänen etunsa turvaamiseksi tehdään. Niegel Thomas (2002, 88) esittää, että lasten ja nuorten kokemukset päätöksentekoprosessissa sivuun jättämisestä johtuvat siitä, että he eivät saaneet osallistua omaan prosessiin. Tämä voi johtua siitä, että lasten osallisuuteen ei luoteta riittävästi. Lapsen kokemus kuulematta jättämisestä vähentää lapsen mielenkiintoa osallistumiseen. Näin voi syntyä tilanne, että kumpikaan osapuoli vuorovaikutustilanteessa ei odota lapsen osallistuvan toimintaan. Hotarin ym. (2005, 123–124) jatkavat että lapsen osallistumisessa tärkeimpiä elementtejä on aikuisten kanssa tapahtuva vuorovaikutus. Lapsen pitäisi tulla kuulluksi omassa asiassaan myös silloin, kun lapsen tieto on ristiriidassa aikuisten tiedon kanssa tai kun lapsi kertoo sellaista tietoa, mitä aikuiset eivät pidä merkittävänä.

Työ sijaishuollossa vaatii tekijöiltään ammattitaitoa, joka perustuu kykyyn elää vaikeita prosesseja lasten kanssa, kykyyn ymmärtää lapsen sisäistä dynamiikkaa ja taitoa löytää ratkaisuja ongelmiin. Samalla työntekijän pitää itse pysyä empaattisena, vakaana ja sisäisesti vahvana. Lasten kanssa tehtävissä hoitosuunnitelmissa on tärkeää etsiä lapsen voimavaroja ja vahvuuksia. Kukaan ei jaksaa kasvaa, jos on vain ongelmatapaus. Lapsi tarvitsee kasvaakseen ihmistä, joka iloitsee hänen olemassaolostaan, löytää hänestä hyviä puolia ja joka arjen keskellä pystyy helpottamaan lapsen elämää huumorin näkökulmalla. (Niemelä 2005, 65.) Lehto-Salon (2012) mukaan lapsi pitää ottaa toimijaksi eli subjektiksi, kun tehdään kasvatusta- ja hoitotyötä. Hänen ei tule pelkästään olla toimenpiteiden kohteena oleva objekti. Lehto-Salo pitää tärkeänä, että lapsi tai nuori saa aikaa omalta omaohjaajalta, aikaa asettua ja riittävästi rajoja. Oma-ohjaajan tehtävänä on myös

nostaa esille nuorta suojaavia tekijöitä ja olla sanoittamassa lapselle lapsen elämää, tilannetta ja tavoitteita.

Niemelän (2005, 57–58) mukaan lapsikeskeistä on, että hoitajat pystyvät erottamaan lapsen tarpeet omista tarpeistaan ja vastaamaan lapsen tarpeisiin. Tämä edellyttää myös lapsen kehitystarpeiden tuntemista. Lapsi on ensisijaisesti kehittyvä lapsi, vaikka hän olisi lastensuojelun asiakas tai hänellä olisi diagnooseja ja oireita. Työssä on hyvä muistaa, että työssä hoidetaan ainutkertaista elämäänsä aloittelevia ja eläviä lapsia ja nuoria eli toimitaan lapsikeskeisesti. Sijaishuoltoa järjestetään lasten ja nuorten tarpeiden mukaan. Lapsikeskeisyys siis edellyttää, että lapsi on arvokas ja hänen elämän tukeminen on arvo sinänsä. Lapsikeskeinen lähestymistapa ottaa huomioon, että vuorovaikutus ja arki hoitavat lasta. Arjen yhteiselämä ja valitut toimintatavat ovat hoidollisen prosessin osia. Lapsilähtöisessä näkökulmassa teoriat, kustannukset tai aikuisten omat päämäärät eivät ensisijaisesti ohjaa ratkaisuja. Lapsilähtöisyyden vastakohtana voidaankin pitää aikuislähtöisyyttä tai käytännössä usein myös kustannuslähtöisyyttä.

3.5 Asiakassuunnitelma sekä kasvatus- ja hoitosuunnitelma

Sosiaalihuollon asiakaslain 7 § mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on jokaiselle laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma. Suunnitelmien sisällöstä säädetään erityislainsäädännössä, kuten lastensuojelulaissa kohdissa asiakassuunnitelma sekä hoito- ja kasvatussuunnitelma. Asiakassuunnitelmien avulla arvioidaan kokonaisvaltaisesti lapsen ja hänen perheensä tilanne ja turvataan riittävän pitkäaikainen tuki. Asiakassuunnitelmalla on keskeinen rooli lapsen edun toteutumisen kannalta sekä lapsen ja hänen perheensä tarvitsemien tukitoimien ja palveluiden suunnittelemisen ja toteutumisen kannalta. Asiakassuunnitelma on osa suunnitelmallista ja tavoitteellista sosiaalityötä. Lastensuojelun järjestämisen tulee aina perustua asiakkaalle laadittuun suunnitelmaan. Asiakassuunnitelmat luodaan lähtökohtaisesti yhdessä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Asiakassuunnitelmaa suositellaan täydennettäväksi sijaishuoltopaikan työntekijöiden ja lapsen sekä hänen vanhempiansa kanssa laadittavalla hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. (Saastamoinen 2010, 81–82, 85.)

Hoito- ja kasvatusprosessissa tärkein dokumentti on sijoituksen alkuvaiheessa laadittava hoito- ja kasvatussuunnitelma. Suunnitelmaan tulee kirjata hoidolle asetetut tavoitteet ja keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitelmaa tulee arvioida ja päivittää riittävän

usein, jotta sen sisältö pysyisi ajankohtaisena suhteessa lapsen kulloiseenkin elämäntilanteeseen. Suunnitelmaan tulee lisäksi nimetä prosessin vastuuhenkilöt. Hoito- ja kasvatussuunnitelmaa laadittaessa tulee huomioida, että yksilöllisten tavoitteiden lisäksi huomioidaan lapsen perheen tilanne niin, että kirjatulla toimilla pyritään vaikuttamaan sijoitukseen johtaneisiin syihin. (Heinjoki ym. 2005, 39.)

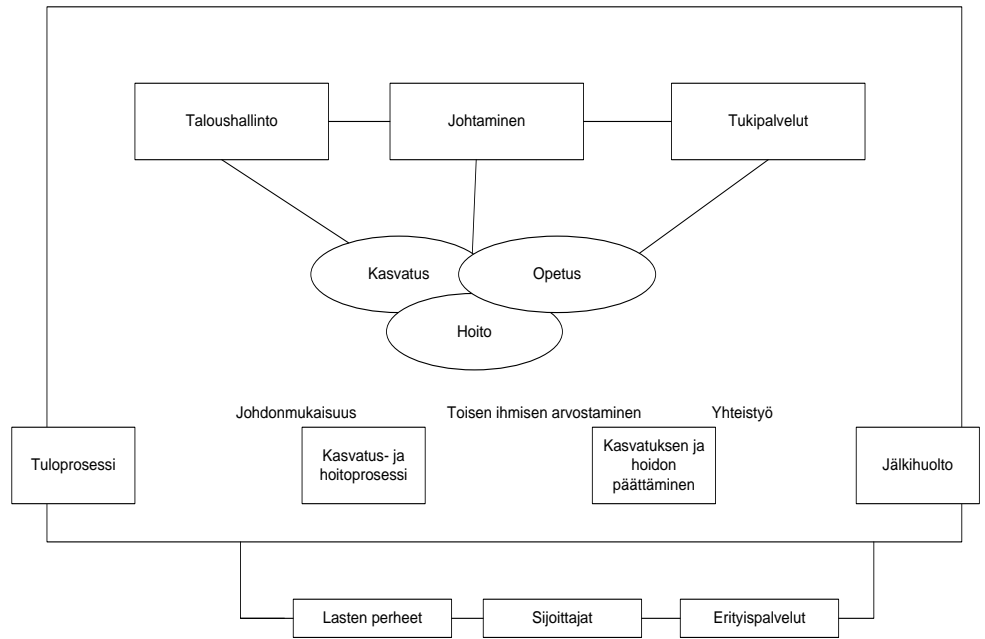
Hoito- ja kasvatussuunnitelma konkretisoi asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet arkipäivän tavoitteiksi ja kuvaa yksityiskohtaisesti sen, miten lapsen tarpeisiin vastataan. Hoito- ja kasvatussuunnitelma tehdään sijaishuoltoapaikan työntekijöiden, lasten ja hänen vanhempiansa kanssa. Suunnitelmaa seurataan, päivitetään ja tarkistetaan suhteessa arjen sujumiseen sekä suhteessa lapsen asiakassuunnitelmaan. Sijaishuoltoapaikan tulee informoida säännöllisesti lapsen sosiaalityöntekijää lapsen tilanteesta ja huolehtia osaltaan siitä, että hoito- ja kasvatussuunnitelman pohjana oleva asiakassuunnitelma pysyy ajan tasalla. Hoito- ja kasvatussuunnitelma on annettava tiedoksi lapsen sosiaalityöntekijälle, lapsen huoltajalle ja lapselle itselleen. (Saastamoinen 2010, 85.)

Mikkolan (1997, 31–32) mukaan huolto-, hoito- ja kasvatussuunnitelmien tekemisen myötä työn tavoitteellisuus lisääntyy. Asiakkaan aito kuuleminen ja osallistuminen toteutuvat yhteisissä neuvotteluissa ja lapsen tarpeet työn lähtökohtana korostuvat. Suunnitelmien myötä tehty työ ja tulokset tulevat näkyviksi. Suunnitelmien myötä työn ja koko yksikön työn tuloksia voidaan arvioida ja työn kehittämisen pohjaksi saadaan ajan tasalla olevaa tietoa. Sijaishuollossa hoito- ja kasvatussuunnitelmien tehtävä on luoda hoidon tavoitteet ja keinot tavoitteeseen pääsemiseksi noin puoleksi vuodeksi kerrallaan. Lastensuojeluyksikön tulee luoda sellaiset toimintatavat ja lomakkeet, että kaikki osastot ja työntekijät pystyvät käyttämään niitä yhdenmukaisesti. Tavoitteena on työtä helpottavien työvälineiden luominen työn laadun ja lasten tarpeisiin vastaamisen arvioimiseksi.

4 KASVUN YHTEISÖJEN PROSESSIT

Kasvun Yhteisöjen avainprosessit on kuvattu ja niiden toimivuutta arvioidaan jatkuvasti. Seuraavassa vuokaaviossa on kuvattu Kasvun Yhteisöjen ydinprosessit, avainprosessit ja tukiprosessit. Kaiken keskiössä on lapsiasiakas, vaikka sitä ei ole kuvattu vuokaaviossa. Lapsen perhe, sijoittaja ja lapsen erityispalvelut ovat lapsen prosessissa mukana.

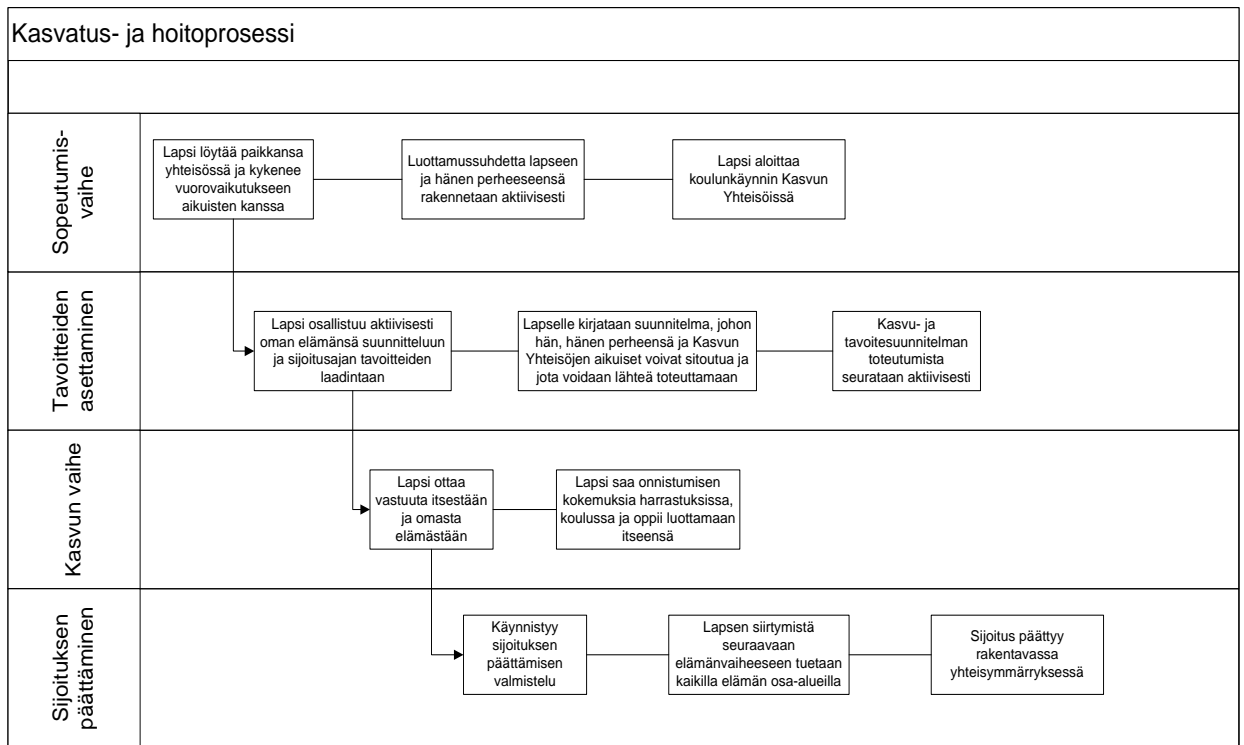
Prosessien kokonaisuus Kasvun Yhteisössä

KUVA 3. Kasvun Yhteisöjen prosessit (Kasvun Yhteisöt 2011.)

Kasvun Yhteisöjen avainprosessit ovat tuloprosessi, kasvatus- ja hoitoprosessi, kasvatuksen ja hoidon päättäminen ja jälkihuolto. Vuokaviossa on kuvattu, että Kasvun Yhteisöjen toiminnan keskiössä on kasvatus, opetus ja hoito. Ydinpalveluita tukevat taloushallinto, johtaminen ja tukipalvelut.

4.1 Kasvatus- ja hoitoprosessi

Lapsen sijoitus Kasvun Yhteisöihin kestää useamman vuoden. Kasvun Yhteisöissä kasvatus- ja hoitoprosessi muodostaa keskeisen sisällön sijaishuollossa tehtävälle työlle. Seuraavassa vuokaaviossa on kuvattu kasvatus- ja hoitoprosessi.

KUVA 4. Kasvatus- ja hoitoprosessi (Kasvun Yhteisöt 2011.)

Kuvassa neljä kasvatus- ja hoitoprosessi jakautuu sopeutumisvaiheeseen, tavoitteiden asettamisvaiheeseen, kasvun vaiheeseen ja sijoituksen päättämisvaiheeseen. Tavoitteiden asettaminen ja suunnitelmallinen työote on keskeinen tapa toteuttaa Kasvun yhteisöjen perustehtävää.

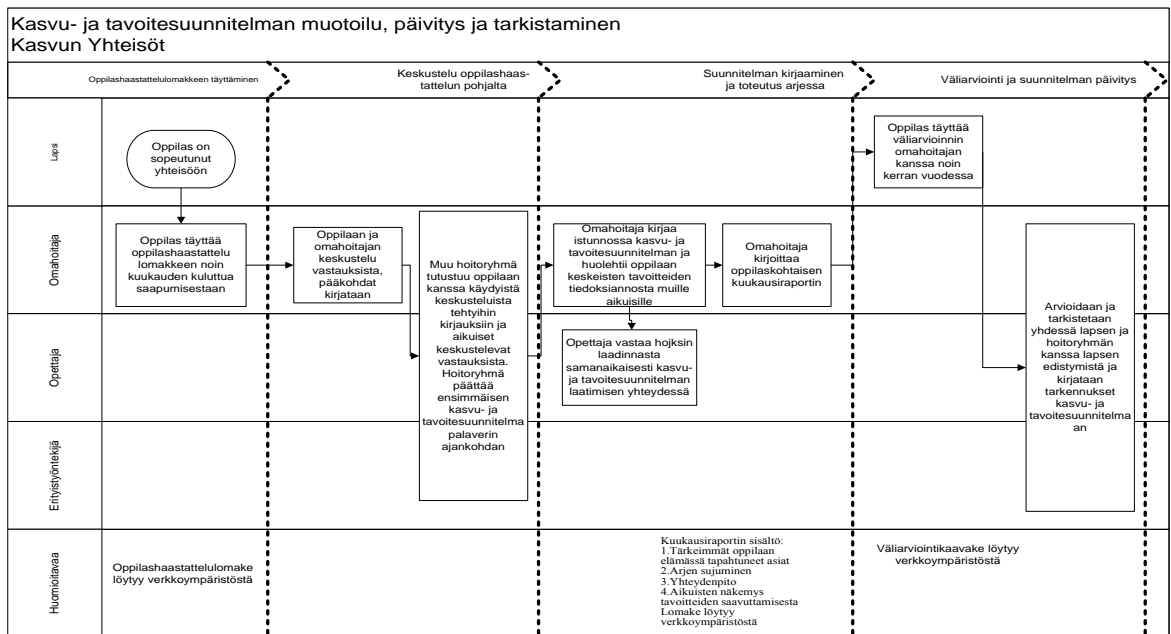
4.2 Kasvu- ja tavoitesuunnitelma

Kasvun Yhteisöissä suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta ja hoitoa ohjaa lapselle yksilöllisesti tehtävä kasvu- ja tavoitesuunnitelma, joka jäsentää lapsikohtaisia tavoitteita sijoitusajalle. Suunnitelmallinen työote vaatii toteutuakseen työyhteisön aikuisten moniammatillista, aktiivista yhteistyötä lapsen ja hänen perheensä sekä muiden yhteistyötoimijoiden kanssa. Lapsen hoidon keskiössä on lapsen hoitoryhmä, johon kuuluvat lapsen omaohjaaja, omaopettaja ja erityistyöntekijä. Kasvun Yhteisöjen suunnitelmallisen työn malliin kytkeytyy myös arviointijärjestelmä.

Kasvu- ja tavoitesuunnitelman pohjana toimii lapsen asiakassuunnitelma ja arviointijärjestelmän kautta saatava tieto lapsesta, jota tarkennetaan yhteisissä keskusteluissa lapsen ja hoitoryhmän välillä. Jokaiselle lapselle laaditaan kasvu- ja tavoitesuunnitelman lisäksi

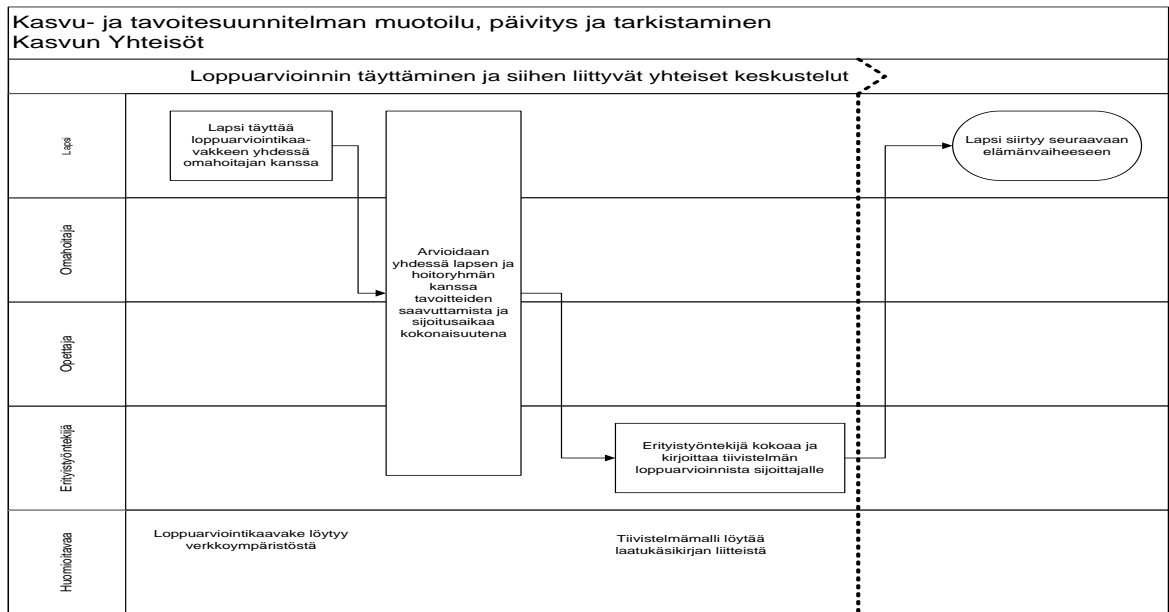
lyhyen aikavälin tavoitteet (LAT). Tavoitteena on löytää yhdessä nuoren kanssa riittävän pieniä tavoitteita, joiden toteutumista voidaan yhdessä arvioida ja seurata. Kasvu- ja tavoitesuunnitelma konkretisoi asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet arkipäivän tavoitteiksi ja kuvaa yksityiskohtaisesti sen, miten lapsen tarpeisiin vastataan.

Kasvu- ja tavoitesuunnitelma perustuu lapsen omaan arviointiin omasta tilanteestaan. Arviointijärjestelmän tarkoituksena on antaa lapsille mahdollisuus saada äänensä kuuluviin kasvatuksen ja hoidon suunnittelussa ja tavoitteiden asettamisessa. Samalla järjestelmä tiivistää hoitoryhmään kuuluvien työntekijöiden yhteistyötä lapsen asioissa. (Kasvun Yhteisöt 2011.) Seuraavassa vuokaaviossa on kuvattu Kasvun Yhteisöjen kasvu- ja tavoitesuunnitelman prosessi.

(jatkuu)

(jatkuu)

KUVA 5. Kasvatus- ja tavoitesuunnitelmaprosessi (Kasvun Yhteisöt 2011.)

Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittäminen Kasvun Yhteisöissä liittyy kasvatus- ja hoitoprosessin osaprosessin, kasvu- ja tavoitesuunnitelman, kehittämiseen. Kasvu- ja tavoitesuunnitelman toteutumista seurataan aktiivisesti. Tämä ei kuitenkaan ole toteutunut kasvatus- ja hoitotyössä. Parhaiten kasvu- ja tavoitesuunnitelman toteutus on toteutunut kohdassa, missä lapsi täyttää oppilashaastattelulomakkeen noin kuukauden kuluttua saapumisestaan. Myös hoitoryhmät ovat vaihtelevalla tavalla käsitelleet lapsen vastauksia; tavoitteiden siirtäminen arkeen on ollut haastavaa. Lisäksi lapsen hoitoryhmän ulkopuoliset työntekijät eivät ole saaneet tietoa lapsen tavoitteista ja niistä on keskusteltu vaihtelevilla käytännöillä.

Kasvun Yhteisöissä kasvu- ja tavoitesuunnitelma ei siis ole ohjannut riittävästi arkea ja siinä tapahtuvaa kasvatustyötä. Tieto lapsen arvioinnin tuloksista ja tavoitteista on jäänyt liiaksi hoitoryhmän omaksi tiedoksi ja unohtunut pitkien arviointivälien vuoksi. Lisäksi kolme arviointilomaketta, jotka ovat olleet pohjana lapsen kasvatuksen ja hoidon suunnittelussa ovat osoittautuneet raskaaksi toteuttaa. Arviointi on ollut numeerinen vaihtoehtoarviointi.

Tämän kehittämistehtävän tavoitteena on tehdä Kasvun Yhteisöjen kasvu- ja tavoitesuunnitelmasta helposti sijaishuollon arjessa toteutettava hoitotyön malli. Lapsen kasvua

ja hoitoa tulee ohjaamaan uusi, parannettu kasvu- ja tavoitesuunnitelma, jossa lapsen arviot omasta elämästään ovat keskiössä, mutta jossa ei ole unohdettu sijaishuollon asiakastavoitteita, vanhempien tavoitteita ja lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavien ammattilaisten tavoitteita. Keskiössä on lapsen kuuleminen häntä koskevissa asioissa ja sijaishuollon muiden asiakkaiden ottaminen prosessiin entistä näkyvämmiin mukana.

Toisena tavoitteena on parantaa ja kehittää lapsen arviointilomaketta entistä lapsiystävällisemmäksi ja ymmärrettävämmäksi. Kasvu- ja tavoitesuunnitelma perustuu lapsen omaan arviointiin omasta tilanteestaan. Arviointijärjestelmän tarkoituksena on siten antaa lapsille mahdollisuus saada äänensä kuuluviin kasvatuksen ja hoidon suunnittelussa ja tavoitteiden asettamisessa.

Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämisprosessiin osallistetaan Kasvun Yhteisöjen tiimien jäseniä, johtoa ja koko henkilökuntaa. Arviointilomakkeen parantamiseen osallistetaan Kasvun Yhteisöjen lapsia. Kasvun yhteisöjen kasvu- ja tavoitesuunnitelmasta tehdään kuvaus, josta käy ilmi kasvu- ja tavoitesuunnitelman prosessi ja vastuut.

Kasvu- ja tavoitesuunnitelman prosessin aukaiseminen ja kehittämisen tarkoituksena on tehdä entistä lapsilähtoisempää ja lapsen tarpeet huomioon ottavaa kasvatustyötä Kasvun Yhteisöissä.

5 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA TOTUTUS

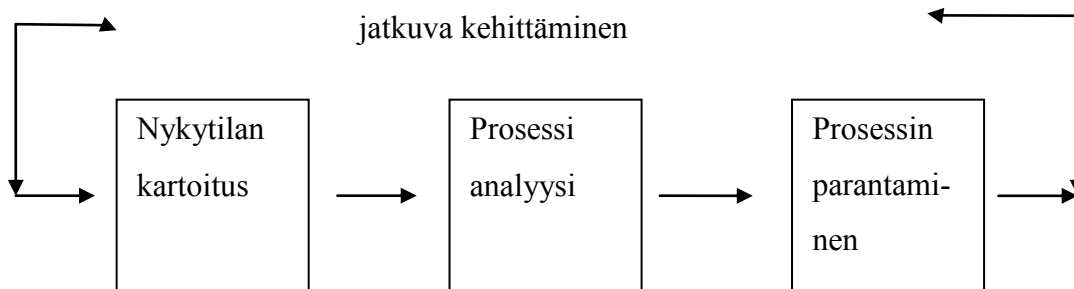
Opinnäytetyön menetelminä käytän Olli Lecklinin (2006) prosessien kehittämismallia ja arvioinnin, tutkimuksen ja kehittämisen Bikva-menetelmää. Prosessin kehittäminen etenee Lecklinin mallin mukaisesti, jossa kehittämisen osaprosesseina ovat prosessin nykytilan kartoitus, prosessi-analyysi ja prosessin parantaminen. Bikva-malli rakentuu tässä kehittämistyössä Lecklinin prosessien kehittämismallin sisään. Kasvu- ja tavoitesuunnitelman nykytilan arvioinnissa olen käyttänyt Bikva-mallia.

Kehittämistyö etenee tiimien jäsenten ryhmähaastattelusta johdon näkemykseen ja hyväksyntään asti ja palautuu jälleen tiimien käsiteltäväksi ja hyväksyttäväksi. Asiakasnäkökulma kulkee koko kehittämistehtävän aikana mukana ”punaisena lankana”. Kaikissa työvaiheissa lapsen etu ja tavoitteet ohjaavat työskentelyä. Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittäminen on lapsilähtöistä ja vaikka lasta ei prosessin alkuvaiheessa ole haasta-

teltu, lapsen äänen kuuluminen häntä koskevassa tavoitteellisessa ja suunnitelmallisessa kasvatus- ja hoitotyössä on keskiössä. Lapsen tavoitteellinen ja suunnitelmallinen kasvatus- ja hoitotyö perustuu lapsen asiakassuunnitelman tavoitteisiin sekä lapsen omaan arviointiin omasta tilanteestaan.

5.1 Prosessien kehittämismalli

Organisaation prosessin kehittäminen on seuraavassa kuvassa jaettu kolmeen eri osaan: nykytilan kartoitus, prosessianalyysi ja prosessin parantaminen. Laatutyöhön kuuluu myös jatkuva kehittäminen. Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämisen etenee Lecklinin prosessin kehittämismallin mukaisesti. Prosessin kehittäminen on jatkuva prosessi, jossa prosessin parantamisen jälkeen prosessia aletaan tarkastella uudelleen ja katsotaan ilmeneekö siinä esimerkiksi toiminnan kannalta laatukuoppaa. Seuraava kuva esittää Lecklinin prosessin kehittämisen mallia.

KUVA 6. Prosessin kehittäminen (Lecklin 2006, 134.)

Organisaation toiminnan kehittäminen tapahtuu niiden prosessien kehittämisellä, joiden kautta syntyvät tuotteet, palvelut ja tuotteet. Prosessin kehittäminen aloitetaan nykytilan kartoituksella. Prosessien nykytilan kartoitus on tärkeä osa laadukkaan johtamisjärjestelmän rakentamista. Tavoitteeseen pääsemiseksi on tiedettävä, missä ollaan ja vasta sen jälkeen voidaan ottaa kehittämiseen oikea suunta. Kartoitusvaiheen päätehtävänä on prosessityön organisointi, prosessikuvausten ja prosessikaavioiden laatiminen sekä prosessin toimivuuden arviointi. (Lecklin 2006, 134.)

Analyysivaiheessa nykytilan kartoituksessa saatuja tietoja käytetään prosessin kehittämiseksi ja parantamiseksi. Vaihtoehtoisia ratkaisuja arvioimalla pyritään löytämään organisaation tarpeisiin paras toteutusmalli. Se voi olla pieni muutos prosessiin tai prosessi

voidaan uudistaa kokonaan. Prosessianalyysivaiheeseen kuuluu prosessissa olevien ongelmien selventäminen ja ratkaiseminen, työkalujen valinta, mittareiden asettaminen sekä erilaisten kehittämisvaihtoehtojen arviointi. Prosessianalyysivaiheessa menetelmäksi käy esimerkiksi luova aivoriihityöskentely. Luovan aivoriihityöskentelyn jälkeen pyritään saamaan mahdollisimman paljon ideoita prosessin kehittämiseksi. Prosessianalyysivaiheeseen kuuluu prosessikaavion analysointi. Hyvin tehdyt prosessikaaviot toimivat analysoinnin ja kehittämisen apuvälineinä. (Lecklin 2006, 134–136, 148–149.)

Prosessianalyysin tuloksena valitaan kehittämistapa. Se voi olla pieni muutos prosessiin tai prosessi voidaan uudistaa kokonaan. Kun prosessi on analysoitu ja toteutustapa valittu laaditaan parannussuunnitelma prosessin kehittämiseksi. Prosessin parannussuunnitelma hyväksytetään ennen käyttöönottoa. Kun parannussuunnitelma on valmis, on johdon ja prosessinomistajan hyväksyttävä se. Pelkkä johdon hyväksyntä ei riitä, vaan ehdotus on hyväksyttävä prosessissa mukana olevilla. Heidän tulee tuntea prosessi omakseen ja olla valmiina muutokseen. Tulos on sitä parempi, mitä aiemmin prosessiin osallistuvat ovat mukana kehittämisessä. Parannussuunnitelmaan voivat sisältyä parannustavoitteet, uusi prosessikuvaus, toteutussuunnitelma, vastuut, aikataulut ja resurssitarpeet. (Lecklin 2006, 135.)

Prosessin parannussuunnitelma hyväksytetään ennen käyttöönottoa. Kun prosessi on saatu parannettua, palataan lähtöruutuun. Lähtöpisteessä prosessin toimivuutta arvioidaan säännöllisesti ja tarpeen mukaan käynnistetään uusi kehittäminen. (Lecklin 2006, 134–136.)

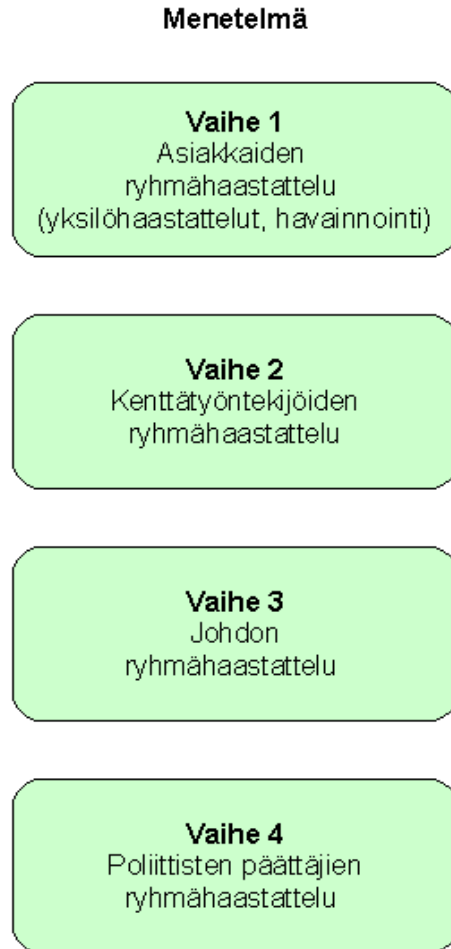
5.2 Bikva-menetelmä

Mallin nimi tulee tanskan kielen sanoista ”Brugerinddragelse I KVALitetsvurdering” eli asiakkaiden osallisuus laadunvarmistajana. Malli on kehitetty Tanskassa sosiaalipsykiatrian alalla ja sittemmin kehittelyä on jatkettu sosiaalityöhön soveltuvaksi. Bikva-mallin taustalla on 1990-luvulla virinnyt ajatus asiakkaiden ottamisesta arviointeihin mukaan. Bikva-malli on kehittynyt asiakastyytyväisyysmittausten ja dialogisten menetelmien rinnalle ja tilalle sekä tuomaan uutta metodia sosiaalityöhön. Tiivistetysti Bikva-mallin mukaisessa arviointityöskentelyssä on tavoitteena ottaa asiakas mukaan, osalliseksi, asiakkaan ongelmien ja julkisen sektorin intervaatioiden välisiin toimiin ja arviointiin. (Krogstrup 2004, 7–8.)

Bikva-mallissa korostuu asiakasosallisuus, asiakaslähtöisyys ja empowerment-käsite. Arviointimenetelmänä Bikva-mallia käytetään, kun halutaan arvioida jonkun asian hyviä ja huonoja puolia sekä pyritään suositusten antamiseen. Tutkimusmenetelmänä sitä käytetään jonkin aineiston kokoamiseen tai kun halutaan selittää jotakin ilmiötä. Kehittämismenetelmänä sitä käytetään, kun halutaan lisätä arviointiin kehittämisenäkökulma, toisin sanoen halutaan muutosta aikaiseksi. Bikva on kehittämisväline, joka pyrkii vastaamaan tulevaisuuden kysymyksiin:

- Tulisiko nykyistä käytäntöä jatkaa?
- Tulisiko nykyistä käytäntöä muuttaa?
- Tulisiko joku uusi käytäntö aloittaa? (Högnabba 2006, 9.)

Bikva-mallissa tiedonkeruu on kvalitatiivista ja tiedonkeruu perustuu usein asiakkaiden, kenttätyöntekijöiden, johdon ja poliittisten päättäjien ryhmähaastatteluun. Bikva-mallin ja erityisesti kenttätyöntekijöiden tavoitteena on oppiminen ja kehittyminen. Bikva koostuu neljästä vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa haastatellaan asiakkaat ja pyritään arvioimaan palvelun hyviä ja huonoja puolia. Bikva-mallin toisessa vaiheessa haastatellaan kenttätyöntekijät. Haastattelussa asiakkaiden näkemykset toimivat keskustelun lähtökohdina. Tavoite on, että ryhmä pohtii omia käytäntöjään asiakkaiden palautteen pohjalta ja tekee ehdotuksia palveluiden parantamiseksi. Tässä tilanteessa työntekijät joutuvat pohtimaan palvelua kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin, mikä on heidän näkemyksensä palvelusta ja mikä on asiakkaan näkökulma. Näin työntekijä pakotetaan refleктоimaan ja miettimään työtapojaan. Työntekijöillä on tietoa siitä, mitkä työkäytännöt on muutettavissa ja mitkä eivät. Kenttätyöntekijöiden haastattelu voi olla sykäys muutokselle tai estää muutoksen syntymisen. Asiakkaiden ja kenttätyöntekijöiden haastattelu ei aina kuitenkaan riitä muutokseen pääsemiseksi. Mukaan on otettava sellaisia tahoja, jotka mahdollistavat muutoksen. Bikvan kolmannessa vaiheessa haastatellaan johtajat, jotka käsittelevät asiakkaiden ja kenttätyöntekijöiden palautteet sekä sopivat muutokseen tarvittavista toimenpiteistä. Bikvan neljännessä vaiheessa kootaan kaikki tieto ja arvioidaan saatuja tuloksia. (Högnabba 2006, 11–12.) Seuraavassa kuvassa on kuvattu Bikva-mallin neljä työvaihetta.

KUVA 7. Bikva-malli (Krogstrup 2004, 16.)

Tässä mallissa Bikva-mallin tiedonkeruu on esitetty pystysuuntaisena tapahtumana. Tässä kuviossa Bikva-mallin mukainen työskentely alkaa organisaation pohjalta ja etenee hierarkkisesti järjestelmässä ylöspäin. Näin ei kuitenkaan aina tarvitse olla. Tiedonkeruu voi olla myös vaakasuuntaista. Tällöin osallistujat toimivat organisaation hierarkiassa samalla tasolla.

6 KASVU- JA TAVOITESUUNNITELMAN KEHITTÄMISEN PROSESSI

Kasvun Yhteisöjen kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittäminen eteni myötäillen Lecklin prosessin kehittämisen mallia. Bikva-menetelmää käytin prosessin nykytilan selvit-

tämisen vaiheessa, kun kartoitin, mikä kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa toimi, mikä ei toiminut ja miten kasvatus- ja tavoitesuunnitelmaa pitäisi muuttaa tai kehittää.

Bikva-mallin mukaista oli myös prosessin vaihteellisuus ja asiakasnäkökulman pitäminen kehittämisesä mukana sekä tiimin jäsenien ja johdon osallisuus kehittämiseen. Seuraavassa kuvaan prosessin etenemistä prosessin nykytilan kartoituksen, prosessi-analyysin ja prosessin parantamisen mukaisesti.

6.1 Prosessin nykytilan kartoitus

Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittäminen aloitettiin Kasvun Yhteisöissä kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessin kartoituksella. Ryhmähaastattelun, jossa apuna käytin Bikva-menetelmän kysymyksenasettelua, tein Kasvun Yhteisöjen kuudelle tiimille. Informantteja oli yhteensä 21 henkilöä. Kysymykset lähetin etukäteen kehittämistehtävään osallistuville sähköpostitse. Tarkoituksena, että informantit tutustuivat aiheeseen etukäteen ja pohtivat kasvu- ja tavoitesuunnitelma prosessia sekä lapsen kasvu- ja tavoitesuunnitelmaan kuuluvaa lapsen arviointilomaketta. Tiimien ryhmähaastatteluun liittyivät seuraavat kysymykset:

- Mikä nykyisessä kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa toimii?
- Mikä nykyisessä kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa ei toimi?
- Miten kasvu- ja tavoitesuunnitelmaa pitäisi muuttaa/ kehittää?

Tiimien ryhmähaastattelussa kokosin informanttien arviot kasvu- ja tavoitesuunnitelmas- ta yhteen. Saman toistin ryhmähaastatteluissa kaikkien kuuden tiimin kohdalla.

Haastattelujen jälkeen kokosin informanttien tiedot yhteen teemoittelemalla. Seuraavat teemat, jotka syntyivät alkukartoituksen perusteella, ohjasivat kasvu- ja tavoitesuun- ntelman jatkokehittämistä:

- kasvu- ja tavoitesuunnitelman toteuttaminen
- lapsen arviointilomake
- tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus ja asiakaslähtöisyys
- vastuut
- linkitys muihin dokumentteihin ja prosesseihin.

Informanttien vastaukset ja kehittämisehdotukset käytiin läpi Kasvun Yhteisöjen erityistyöntekijöiden työryhmässä yhdessä kasvatusjohtajan kanssa sekä myös Kasvun Yhteisöjen sisältötyöryhmässä. Palaverissa päätettiin perustaa sisältöjen kehittämisen työryhmän lisäksi kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämistyöryhmä. Työryhmään kuului tiiminvetäjä, kaksi ohjaajaa, Kasvun Yhteisöjen psykologi sekä kehittämistyöntekijä itse.

Annettujen vastausten pohjalta hahmottelin alustavaa prosessikuvausta Kasvun Yhteisöjen kasvu- ja tavoitesuunnitelmasta. Prosessikuvauksessa oli näkyvissä tiimien ryhmähaastattelun tulokset.

Lecklinin (2006) mallin mukaisesti prosessin nykytilan kartoitusvaiheessa prosessissa olevat ongelmat selvitettiin ja mietittiin prosessin jatkokehittämistä.

6.1.1 Kasvu- ja tavoitesuunnitelman toteuttamisen lähtökohtia

Ryhmähaastatteluissa informantit toivat esille, että kasvu- ja tavoitesuunnitelman vaatisi hyvää teknistä toteutusta ja sen rakenne tulisi olla erilainen. Oppilaan sähköisessä kansiossa, Nappulassa, oleva kasvu- ja tavoitesuunnitelma oli informanttien mielestä sekava eivätkä asiat nousseet siinä tarpeeksi selvästi esille:

”kaukana arjesta, ei ole käytännön läheinen.”

”raskasta ja pakkopullaa.”

Informanttien mukaan kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa oli liikaa tavaraa ja se oli epäselvä. Informantit toivoivat, että kasvu- ja tavoitesuunnitelman tavoitteet tulisivat tulevaisuudessa paremmin esille. Yksi informantti toivoi, että:

”tavoitteet ikään kuin ponnahtaisivat esiin tekstistä.”

Ryhmähaastattelun perusteella informantit näkivät, että kasvu- ja tavoitesuunnitelman prosessi ei toiminut ja se jäi kaukaiseksi käytännön työstä. Kaikilla pitäisi olla sama malli tehdä kasvu- ja tavoitesuunnitelmaa. Tämä takaisi arvioivan, suunnitelmallisen ja tavoitteellisen hoito- ja kasvatustyön tasalaatuisuuden.

6.1.2 Lapsen arviointilomakkeen tarkastelua

Kasvu- ja tavoitesuunnitelma perustuu osaltaan lapsen omaan arviointiin omasta tilanteestaan. Informanttien mukaan arviointeja ei kuitenkaan ole käsitelty tai oppilas itse ei ole halunnut niitä käsitellä. Kaikki tiimit olivat kuitenkin yksimielisiä siitä, että oppilashaastattelulomakkeen täyttäminen toimi hyvin ja aikataulussa eli noin kuukauden kuluessa oppilaan saapumisesta sijaishuoltopaikkaan. Oppilas ja omahoitaja täyttivät siis arviointilomakkeen, mutta sen jatkotyöstämisessä on ollut puutteita. Lisäksi kritiikkiä saisi, että arviointeja on ollut liian harvoin eli päivitys tulisi olla useammin kuin kerran vuodessa. Yhden tiimin näkemys oli, että arviointilomakkeet olivat vanhentuneet eivätkä palvelleet nykyisessä muodossaan tavoitteellista hoitotyötä. Heidän mukaansa oppilaan arviointi ”kevennetyllä lomakkeella” olisi kasvu- ja tavoitesuunnitelmaa tehtäessä ikään kuin keskustelun pohjana. Lisäksi he näkivät, että kasvu- ja tavoitesuunnitelman tavoitteilla tulisi olla kiinteä yhteys lapsen lyhyen aikavälin tavoitteisiin (LAT) ja päinvastoin. Koko prosessi arviointilomakkeet mukaan lukien oli tiimin mielestä liian raskas. Tässä tiimissä lapsen arviointi käsiteltiin ensin hoitoryhmän aikuisten kanssa ja sitten yhdessä lapsen kanssa, jolloin hoitoryhmällä oli jo käsitys, mihin lapsen kasvatuksessa ja hoidossa tulisi kiinnittää huomiota. Tavoitteet luotiin kuitenkin lapsen kanssa yhdessä.

Yksi tiimi näki, että kerran vuodessa oleva väliarviointi olisi riittävä, mutta tavoitteita olisi kuitenkin seurattava kerran vuodessa ja peilattava aikaisempiin tavoitteisiin. Tällöin uutta arviointia ei olisi, vaan hoitoryhmä ainoastaan keskustelisi tavoitteiden toteutumisesta.

Toinen tiimi taas ehdotti, että väliarviointi olisi aina kuuden kuukauden kuluttua oppilaan saapumisesta laitokseen eli viisi kuukautta oppilashaastattelun jälkeen ja seuraava väliarviointi taas kuusi kuukautta edellisestä. Tässä mallissa erityistyöntekijä laittaisi verkkoympäristöön oppilaan kalenteriin muistutuksen väliarvioinneita. Tämä malli tukisi joidenkin informanttien toivetta, että arvioinneissa tulisi olla jonkinlainen ”deadline”, jolloin kaikkien lasten arvioinnit tulisi olla tehtynä.

Kaikki tiimit olivat yksimielisiä siitä, että oppilaan arvioinnit elämän eri osa-alueilla olisi käsiteltävä hoitoryhmässä, jossa paikalla olisi omahoitaja, erityistyöntekijä, opettaja ja lapsi. Lisäksi arvioinnin tavoitteet ja keinot tavoitteisiin pääsemiseksi tulisi tulla lapsen asuinyksikön tiimin jäsenten tietoon.

6.1.3 Tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus ja asiakaslähtöisyys

Tiimien ryhmähaastattelussa tuli ilmi, että lapsen omaan arviointiin perustuvat tavoitteet tulisi ohjata tehtävää hoito- ja kasvatustyötä läpi lapsen sijoituksen. Tiimit korostivat, että kehittämisesä pitää ottaa huomioon, ketä varten kasvu- ja tavoitesuunnitelmaa tehdään. Hyvänä pidettiin, että lapsi on mukana suunnitelmaa tekemässä.

Informantit olivat myös yksimielisiä siitä, että tavoitteita tulisi säännöllisin väliajoin tarkastella. Informantit puhuivat, että kasvu- ja tavoitesuunnitelma tulisi olla ohjaamassa lapsen sijoitusta:

”selkeä polku oppilaan sijoitukselle ”

”iso johtolanka lapsen sijoitukselle.”

Tiimien ryhmähaastattelussa esitettiin, että arviointien pohjalta nousseet tavoitteet tulisi saattaa myös koulun ja tiimin tietoon. Erityisesti polku hoitoryhmästä tiimiin nähtiin tärkeäksi. Muutama tiimi oli sitä mieltä, että tiimeissä tulisi olla ainakin kerran kuussa oppilaskoonti, jossa oppilaan asioita tarkasteltaisiin kasvu- ja tavoitesuunnitelmasta käsin. Tiimejä tulisi yhden tiimin mielestä olla kaksi kertaa listassa, mutta muutkin tiimit toivat keskustelussa esille tiimipalaverien tärkeyden. Yhdessä tiimissä oppilaan kasvu- ja tavoitesuunnitelman tavoitteet käytiin läpi oppilaskohtaisesti säännöllisin väliajoin. Tällöin tiimi nosti oppilaskoontitiimissä yhden tai kahden oppilaan tavoitteet esiin ja mietti keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tiimit katsoivat, että myös heidän tulisi tietää oppilaan tavoitteet ja miettiä tavoitteiden pohjalta keinoja, miten lapsi voisi eri osa-alueilla saavuttaa tavoitteet.

”Dialogiaa ja yhteisten suuntaviivojen löytymistä lapsen arjen kasvatuksessa pidettiin tärkeänä.”

Yhteistyö lasta kasvattavien tahojen kanssa koettiin hyväksi ja siinä parhaimmillaan toteutuu johdonmukainen ja suunnitelmallinen kasvatusta ja hoitotyö. Yksi informantti toi myös esille, että pitää miettiä tarkasti, ketä varten kasvu- ja tavoitesuunnitelma tehdään. Tämä asiakaslähtöinen näkökulma ei tullut kovin monessa kohtaa ilmi. Toisaalta ar-

vioiva, tavoitteellinen ja suunnitelmallinen työ nähtiin tärkeäksi ja tiimit haluaisivat osallistua enemmän lapsen kasvu- ja tavoitesuunnitelman toteutumiseen arjen tasolla. Informaatiota on vain ollut liian vähän. Informanttien mukaan lapsen tulisi olla tietoinen tavoitteistaan ja kasvattajien miettiä, mitä varten kasvu- ja tavoitesuunnitelma tehdään.

Yksi tiimi toi esille kysymyksen siitä, kenelle kasvu- ja tavoitesuunnitelma olisi lähetettävä ja kuinka useasti. Toimintatavat tiimeissä ovat olleet kirjavia. Haastatteluiden perustella ainoastaan yksi tiimi olisi lähettänyt kasvu- ja tavoitesuunnitelman vanhemmille. Myös sijoittajalle kasvu- ja tavoitesuunnitelmaa oli lähetetty vaihtelevalla tavalla.

6.1.4 Vastuut kasvu- ja tavoitesuunnitelman toteutuksesta

Informantit kokivat, että kasvu- ja tavoitesuunnitelman laatiminen on ollut liikaa omahoitajien vastuulla. Yksi informantti ehdottikin, että dokumentointi pitäisi olla sekä erityistyöntekijän että ohjaajan vastuulla. Kirjaukset voisi myös tehdä heti hoitoryhmässä, jotta ne eivät jäisi tekemättä. Yksi tiimi oli taas sitä mieltä, että nykyinen vastuunjako oli hyvä.

”Omahoitajan vastuulla on hyvä olla oppilaan kasvu- ja tavoitesuunnitelman kirjaaminen sekä arviointien tekeminen.”

Tämä sitouttaa tiimin mukaan omahoitajaan lapsen hoitoon. Lisäksi omahoitajalla on paras asiantuntemus lapsen arjen asioista.

Yksi tiimi korosti, että vastuu kasvu- ja tavoitesuunnitelma tulisi olla hoitoryhmän vastuulla. Informantit toivat esiin myös, että vastuuden tulisi olla kaikkien tiedossa ja selkeitä. Puhetta aiheutti myös erityistyöntekijän ja tiiminvetäjän vastuut kasvu- ja tavoitesuunnitelman seuraamisessa. Kuka siis seuraa, että kasvu- ja tavoitesuunnitelma on kirjattu ja päivitetty sovitulla tavalla?

6.1.5 Yhteys muihin dokumentteihin ja prosesseihin

Informantit kokivat, että kasvu- ja tavoitesuunnitelman tavoitteet tulisi linkittää sijoittajalle kerran kuussa lähetettävään kuukausiraporttiin. Yksi tiimi ehdottikin, että arviointien jälkeen tavoitteet laitettaisiin kuukausi raporttiin näkyviin ja keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Nyt kuukausiraporteissa on näkynyt lyhyen aikavälin tavoite (LAT) ja

arvioitu sen toteutumista kuukauden jaksolla. Yhden tiimin mielestä kuukausiraportin tavoitteen ja kasvu- ja tavoitesuunnitelman tavoitteen voisi yhdistää. Selkeää mallia ei tullut esiin.

Tiimien ryhmähaastattelun mukaan kasvu- ja tavoitesuunnitelma tulisi käydä läpi lapsen asiakassuunnitelman neuvotteluissa. Tällainen käytäntö on esimerkiksi Osuko-suunnitelman (oppilaan suunnitelmallinen kotiutuminen) kanssa. Informantit toivoivat samanlaista konseptia myös kasvu- ja tavoitesuunnitelman käsittelemiseksi. Osuko-suunnitelma tulisi lisäksi olla kasvu- ja tavoitesuunnitelman jatkumo eikä erillinen prosessi.

6.2 Prosessi-analyysi

Ensimmäinen kasvu- ja tavoitesuunnitelman (KASU) kehittämisen työryhmä kokoontui maaliskuussa 2012. Paikalla olivat kaikki työryhmän viisi jäsentä. Palaverin aluksi pohdittiin, mihin kasvu- ja tavoitesuunnitelman tekeminen perustuu ja miten sitä on toteutettu Kasvun Yhteisöissä. Palaverissa käytiin diaesityksen avulla tiimien ryhmähaastattelun tulokset läpi. Työryhmä, mietti myös, mitkä tavoitteet tulisi ohjata kasvatus- ja hoitotyötä. Työryhmän mukaan lapsen omien tavoitteiden tulisi olla keskiössä, mutta huomioon tulee ottaa myös asiakassuunnitelman tavoitteet sekä vanhempien tavoitteet sijoitukselle sekä hoitoryhmän tavoitteet. Ensimmäisessä palaverissa määriteltiin kehittämistyöryhmän kanssa prosessin parantamisen tavoite ja menetelmät tavoitteeseen pääsemiseksi. Päätettiin osallistaa edelleen tiimien jäseniä kehittämistyöhön ja pitää mielessä lapsilähtöinen näkökulma kasvu- ja tavoitesuunnitelman prosessia uudistettaessa. Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämisessä oli huomioitava, että lapsi on toimija eli subjekti eikä ainoastaan kohde eli objekti. Kasvu- ja tavoitesuunnitelma on lapsen kasvatuksen ja hoidon apuväline, jossa korostuu lapsen osallisuus.

Työryhmän mielestä kasvu- ja tavoitesuunnitelman laadintaan tarvitaan arviointilomake. Työryhmän mielestä arviointilomakkeen tulisi olla lapsen hoitoryhmässä käytävän keskustelun apuväline. Myös keinot, miten tavoitteeseen päästään, pitää tulla näkyviin kasvu- ja tavoitesuunnitelmaan. Työryhmän mukaan lapsen kasvu- ja tavoitesuunnitelman arvioinnissa olisi huomioitava tavoitteiden kriteerit eli mistä tiedetään, että tavoitteet on saavutettu. Rakenteeltaan ja toteutustavaltaan pyrittiin selkeään, yksinkertaiseen ja helposti toteuttavaan malliin. Työryhmän mukaan kasvu- ja tavoitesuunnitelmaa kehitettä-

essä tulisi huomioida, että lapsen edistymistä tulisi arvioida lapsen asiakassuunnitelman neuvotteluissa. Näitä huomioita käytettiin apuna, kun mallinnettiin uutta kasvu- ja tavoitesuunnitelmaa. Seuraavaan palaveriin työryhmän jäsenet katsoivat sijoitettujen lasten asiakassuunnitelman tavoitteita ja laittoivat niitä erilliseen työkansioon. Työryhmän mukaan kasvu- ja tavoitesuunnitelman sisällöt tulee määrittää, jotta kasvu- ja tavoitesuunnitelmasta tulisi riittävän monipuolinen.

Maaliskuussa työryhmä kokoontui vielä toisen kerran tarkoituksenaan mallintaa kasvu- ja tavoitesuunnitelma. Mallinnuksen apuna käytettiin kasvu- ja tavoitesuunnitelman luonnosta, joka oli tehty ryhmähaastattelujen perusteella sekä tiimien jäsenten ja työryhmäläisten huomioiden pohjalta hyvästä kasvu- ja tavoitesuunnitelmasta. Työryhmä kävi kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessin kohta kohdalta läpi. Mallinnuksen jälkeen kasvu- ja tavoitesuunnitelman prosessi käytiin vielä läpi kasvatusjohtajan kanssa. Kasvatusjohtajan ja työryhmän päätöksellä päätettiin vielä käydä lähes valmis kasvu- ja tavoitesuunnitelma tiimeissä läpi ja katsoa tulisiko sieltä vielä parannus- tai muutosehdotuksia. Tässä työvaiheessa työryhmän jäsenet osallistuivat kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessin läpikäymiseen yhdessä tiimien jäsenten kanssa. Kierroksen jälkeen siihen tehtiin vielä muutamia muutoksia ja tarkennuksia.

Prosessianalyysivaiheessa valittiin prosessin kehittämistapa ja hyväksyttiin prosessin kehittäminen sekä Kasvun Yhteisöjen johdolla että prosessissa mukana olevilla. Prosessiin tehtiin parannuksia ja tähän työhön osallistuttiin Kasvun Yhteisöjen tiimit. Prosessin kehittämisessä mukana ollut työryhmä ja tiimien jäsenet osallistuivat hyvin kehittämistyöhön. Myös talon johto tuki kehittämistä ja seurasi tarkasti kehittämisen edistymistä.

6.2.1 Arviointilomake

Kasvu- ja tavoitesuunnitelma perustuu osaltaan lapsen arviointiin omasta elämäntilanteestaan. Bikva-haastattelujen ja kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämistyöryhmän mietinnän perusteella, lapsen oma arviointi elämän eri osa-alueilla, tulisi ohjata tehtävää kasvatus- ja hoitotyötä ja näkyä siten kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa. Arviointijärjestelmän tarkoituksena on siten antaa lapsille mahdollisuus saada äänensä kuuluviin kasvatuksen ja hoidon suunnittelussa ja tavoitteiden asettamisessa. Samalla järjestelmä tiivistää hoitoryhmään kuuluvien työntekijöiden yhteistyötä lapsen asioissa.

Arviointilomakkeen sisältöjen kartoittamisen apuvälineinä työryhmä käytti Kasvun Yhteisöissä käytössä olleita lapsen arviointilomakkeita, hoidollisuusarviointilomaketta ja lapsen asiakassuunnitelmien tavoitteita. Näin pyrittiin löytämään ne arvioinnin osa-alueet, jotka ovat relevantteja lapsen elämäntilanteen kokonaisvaltaisessa kartoittamisessa. Myös Kasvun Yhteisöjen henkilökunta osallistettiin Kasvun Yhteisöjen yhteisillä kehittämispäivillä arviointilomakkeen sisältöjen kartoitukseen. Lisäksi arviointilomakkeen rakenneratkaisuun on otettu ACE-mittarista (Adolecent Concerns Evaluation), jonka on kehittänyt David W. Springer. ACE-mittari on 40-väittämän mittari, joka on suunniteltu seulomaan ne nuoret, jotka ovat varassa syrjäytyä. ACE-mittari mittaa seuraavia nuorten elämänalueisiin liittyviä asioita: perhe, koulu, sosiaaliset suhteet ja hyvinvointi. (Fischer & Corcoran 2007, 419–422.) Arviointilomake muotoutui usean työryhmäpohdinnan jälkeen ja koulukodin lasten arviointilomakkeiden arvioinnin jälkeen toisenlaiseksi rakenteeltaan, kun ACE-mittari. Siinä on kuitenkin rakenteellisia ja sisällöllisiä piirteitä kyseisestä mittarista.

Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämistyöryhmä työsti arviointilomakkeen sisältöjä työryhmäkokouksissa. Arviointilomakkeen sisällöiksi muodostuivat työryhmän pohdintojen perusteella seuraavat lapsen arviointiin liittyvät kohdat:

- lapsen sijoitus koulukotiin
- suhde perheeseen
- arjen sujuminen koulukodissa
- koulunkäynti
- hyvinvointi.

Työryhmä teki kolme erilaista arviointilomaketta, jotka noudattivat sisällöltään edellä mainittuja osa-alueita. Arviointilomakkeiden arviointiin osallistettiin Kasvun Yhteisön lapsia. Arvioijina oli neljä lasta. Lapset testasivat kolmea eri arviointilomaketta, joita he valitsivat arviointilomakkeen pohjaksi jana-arviointimallin. Mallia ei matkittu mistään aikaisemmasta mittarista, vaan se muodostui mittariksi työryhmän mietintöjen pohjalta.

Lasten arviot arviointilomakkeesta

Seuraavassa on kuvattu lasten mielipiteitä arviointilomakkeesta:

”jana-arviointimallissa saa laittaa arvioinnin just sille kohdalle, kun haluaa.”

”paras nuorelle.”

”yksinkertaisin käyttää ja täyttää.”

”kysymykset ok, ei turhaa.”

”haluan lisäkysymyksen kohtaan yksi: minusta on hyvä olla koulukodissa.”

Jana arviointilomake miellytti lapsia, koska siinä saa laittaa rastin juuri sille kohdalle, kun haluaa. Jana-arviointimallissa lapsen mielipide tulee selkeästi esille. Muissa malleissa lasten mielestä tämä ei toteutunut, vaan kyselylomakkeiden valmiit vaihtoehdot määrittivät vastauksia.

6.3 Prosessin parantaminen

Lecklinin (2006) prosessin kehittämismallin mukaan prosessi on hyväksyttävä ennen käyttöönottoa prosessissa mukana olevilla. Heidän täytyy tuntea prosessi omakseen ja oltava valmiita muutokseen.

Kasvun Yhteisöjen henkilökunta sitoutettiin kasvu- ja tavoitesuunnitelmaan Kasvun Yhteisöjen kehittämispäivillä toukokuussa 2012. Kasvun Yhteisöjen henkilökunta arvioi tehtyä kasvu- ja tavoitesuunnitelmaa. Tarkoituksena oli myös sitouttaa henkilökunta muutokseen. Kehittämispäivillä henkilökunta jaettiin kolmeen eri ryhmään (n=60). Ryhmän vetäjinä toimi kehittämistyöryhmän jäsen.

Kehittämispäivän aikana yksi työryhmistä mietti, miten asiakaslähtöinen työote näkyy uudessa, parannetussa kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa. Toinen työryhmä taas pohti, miten Kasvun Yhteisöjen tiimit jalkauttavat lapsen tavoitteet arjen työskentelyyn. Kolmas työryhmä työsti lapsen arviointilomaketta ja mietti arvioinnin sisältöjä. Seuraavat kysymysmuotoiset aihealueet ohjasivat ryhmien työskentelyä:

Ryhmä yksi

1. Miten asiakaslähtöinen työote näkyy KASU-prosessissa?
2. Mitä hyötyä siitä voi olla sijoitetulle lapselle?
3. Mitä hyötyä siitä voi olla lapsen vanhemmille?
4. Mitä positiivisia vaikutuksia sillä voi olla yhteistyölle?
5. Miten asiakaslähtöinen työote palvelee tilaaja-asiakasta eli sijoittajaa?

Ryhmä kaksi

1. Millaisia sisältöjä lapsen omaan arviointiin perustuvassa arviointilomakkeessa pitäisi olla?
2. Jos aihealueiden alle löytyy jo konkreettisia kysymyksiä, ne voi listata.

Ryhmä kolme

1. Miten tiimit jalkauttavat lapsen tavoitteet arjen työskentelyyn?
2. Miten tämä näkyy arjessa?
3. Millaisia vaikutuksia tavoitteiden huomioimisella voi olla?

Työryhmän palaverissa toukokuussa 2012 käytiin läpi Kasvun Yhteisöjen kehittämispäivän tuotokset. Kasvun Yhteisöjen henkilöstön näkemyksen mukaan uusi kasvu- ja tavoitesuunnitelma on asiakaslähtöinen ja siinä korostuu lapsen rooli toimijana.

”Lapsen etu toteutuu kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa.”

Seuraavaksi käyn tiivistetysti läpi henkilöstön huomioita siitä, miten kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa näkyy asiakaslähtöisyys ja siitä, miten tiimit jalkauttavat lapsen tavoitteet arjen työskentelyn tasolle. Lapsen arviointilomakkeen työstämisestä on kuvattu edellisessä luvussa.

Uuden kasvu- ja tavoitesuunnitelman (KASU) hyötyinä henkilöstö piti, että kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessissa lapsen rooli korostuu. Lapsesta tulee toimija omassa sijoitusprosessissaan. Tämä taas merkitsee sitä, että lapsen sitoutuminen ja motivaatio omaan hoitoprosessiin kasvaa ja yhteistyö lapsen ja aikuisten välillä lisääntyy.

”Lapsesta tulee oman asian asiantuntija.”

Kun lapsi otetaan mukaan omaan prosessiin, niin luottamus aikuisiin lisääntyy. Työryhmäläisten mukaan, vaikka lapsi ei puhuisi mitään, niin hän voi olla osallinen kuuntelemalla. Aikuisen tehtävä on sanoittaa lapsen ilmaisua.

Asiakaslähtöisyys näkyy myös arjen toiminnoissa, kun tiimien jäsenten tietoisuus lapsesta lisääntyy samoin kuin opettajan tietoisuus hoidon ja kasvatuksen tavoitteista. Henkilöstön mukaan kasvu- ja tavoitesuunnitelman tavoitteet tulee käydä tiimissä läpi. Näin tiimien jäsenille tulee yhteinen ymmärrys siitä, mitä lapsen tavoitteet ovat ja ne pystytään jalkauttamaan arjen tasolle. Henkilöstön mukaan tiimien jäsenet sisäistävät lapsen tavoitteet paremmin, kun ne käydään yhdessä keskustellen tiimipalaverissa läpi. Henkilöstön mukaan tavoitteiden jalkauttaminen arjen tasolle vaatii säännöllisiä tiimipalavereita. Minimimääräksi henkilöstö esitti yhtä tiimipalaveria kolmen viikon listaperiodissa. Henkilöstön mukaan tiimipalaverit tulee olla hyvin valmisteltuja, tavoitteellisia ja rakenteeltaan selkeitä. Tärkeää on myös, että lapsen tavoitteet ja menetelmät tavoitteiden toteutumiseksi kirjataan tiimipöytäkirjaan. Tavoitteellinen kasvatusta ja hoitotyö vaatii tiimien jäseniltä sitoutumista.

”Arjessa kasvu- ja tavoitesuunnitelma tavoitteiden huomioiminen näkyy aikuisten johdonmukaisena toimintana.”

Tällöin lapsen tavoitteet ohjaavat aikuisten toimintaa. Lisäksi henkilöstön mukaan johdonmukainen kasvatustyö, jossa lapsen tavoitteet ohjaavat arjen työtä, lisää lasten tasa-arvoista kohtelua. Tavoitteellisen työtteen myötä aikuisten antama positiivinen palaute lisääntyy samoin kuin yksilöllisyys. Tavoitteellisen työn myötä, jossa tiimien jäsenet käyvät lapsen tavoitteet tiimipalaverissa läpi ja miettivät keinoja lapsen tavoitteiden saavuttamiseksi, heijastuu kasvatushenkilöstöön työn mielekkyytenä. Ohjaajan työ tulee ammatillisemmaksi. Lisäksi johdonmukaisen kasvatustyön myötä jää aikaa enemmän lapselle.

Henkilöstön mukaan asiakaslähtöinen työote näkyy myös yhteistyönä lapsen perheen kanssa. Uusi kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessi huomioi perheen toiveineen. Uudessa kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessissa lapsen vanhemmat tulevat kuulluksi ja vaikuttavat yhä lapsen asioihin. Näin mahdollistuu lapsen vanhempien asiantuntijuus lapsen asioissa ja toisaalta perheen tukeminen lisääntyy. Lapsen uusi kasvu- ja tavoitesuunnitelma lisää henkilöstön mukaan avoimuutta, kun lapsen vanhempia pidetään ajan tasalla lapsen

tavoitteista ja lapsen edistymisestä. Henkilöstö pohti, voisivatko vanhemmat olla joskus mukana hoitoryhmässä, jolloin he käytännössä näkisivät, miten lapsen hoitoryhmä toimii? Henkilöstön mukaan lapsen kanssa tehtävät kotikäynnit tukevat suunnitelmallista hoitotyötä ja johtavat jopa kotikäyntikulttuurin muutokseen.

”Asiakaslähtöinen työote tukee yhteistyötä ja vanhempien ymmärrys lapsen tilanteesta lisääntyy.”

Uusi kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessi lisää lapsen sijaishuoltopaikan ja vanhempien keskusteluyhteyttä. Varsinkin sijoituksen alkuvaihe on yhteistyön kehittymiselle tärkeää:

”puhutaan samaa kieltä ja tulee yhteinen ymmärrys asioille.”

Uusi kasvu- ja tavoitesuunnitelma lisää lapsen sosiaalityöntekijän ja sijaishuoltopaikan välistä yhteistyötä:

”sijoittaja tulee tietoiseksi, mitä palvelua he ostavat.”

Arvioinnin ja dokumentoinnin myötä sijoittaja saa tietoa, mitkä ovat lapsen elämän ongelmakohdat, mitkä tavoitteet ohjaavat tehtävää hoito- ja kasvatustyötä sekä miten lapsen kanssa työskennellään. Kokonaisuudessaan henkilöstö näki, että kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessi edistää parhaillaan lapsen hoidon ja kasvatuksen vaikuttavuutta.

Lapsen kasvu- ja tavoitesuunnitelman prosessikuvaus oli valmis 25.5.2012. Uusi prosessikuvaus sisältää yleiskuvauksen, prosessikaavion työvaiheineen ja johtamisjärjestelmän, jossa prosessin omistajan ja tiimin tehtävät ja vastuut on kuvattu. Lisäksi uudistettiin lapsen kasvu- ja tavoitesuunnitelman lomakepohja, joka löytyy lapsen sähköisestä Nap-pula-kansiosta. Tähän lomakepohjaan omaohjaaja kirjaa lapsen kasvu- ja tavoitesuunnitelman sekä lapsen Osuko-suunnitelman.

Lapsen kasvu- ja tavoitesuunnitelma (KASU) tuli käyttöön kaikilla Kasvun Yhteisöjen perusosastoilla elokuussa 2012. Lapsen kasvu- ja tavoitesuunnitelmaan perehdytetään ensiksi Kasvun Yhteisöjen erityistyöntekijät. Erityistyöntekijöiden perehdyttämisestä huolehti kehittämistyön tekijä. Tiiminvetäjien ja tiiminjäsenten perehdyttämisestä huolehtivat erityistyöntekijät ja osaksi kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämisen työryh-

majäsenet. Tiimienvetäjät perehdyttävät lisäksi uudet työntekijät kasvu- ja tavoitesuunnitelmaan. Erityistyöntekijöiden vastuulla on koordinoita kasvu- ja tavoitesuunnitelman prosessia.

Kasvu- ja tavoitesuunnitelman prosessikuvaus tulee sähköiseen laadunhallinta- ja johtamisjärjestelmään, IMS:iin. (Integrated Management System.)

7 UUSI KEHITTYNYT KASVU- JA TAVOITESUUNNITELMA

Kehittämisen tuloksena Kasvun Yhteisöihin saatiin uusi kasvu- ja tavoitesuunnitelma ohjaamaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatus- ja hoitotyötä. (Liite 1) Lisäksi kehitettiin uusi arviointilomake, jonka avulla lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaava hoitoryhmä saa tietoa, miten lapsi kokee elämän ympärillään. (Liite 2)

Lapsi täyttää arviointilomakkeen yhdessä omaohjaajan kanssa puolen vuoden välein. Lapsen hoitoryhmä kokoontuu arvioinnin jälkeen keskustelemaan vastauksista yhdessä lapsen kanssa. Arviointilomake on hoitoryhmän keskustelun apuna, kun lapsen tavoitteet asetetaan yhdessä lapsen kanssa viidelle lapsen elämää koskettavalle osa-alueelle.

Ensimmäinen kohta arviointilomakkeessa käsittelee lapsen sijoitusta koulukotiin. Siinä kysytään muun muassa, onko sijoituksen tavoitteet kerrottu lapselle ja miten vanhemmat hyväksyvät sijoituksen. Yksi lapsi halusi arvioidessaan arviointilomaketta laittaa arviointilomakkeeseen kohdan: ”minusta on hyvä olla koulukodissa.”

Toinen lapsen elämää koskettava aihe-alue on lapsen suhde omaan perheeseen. Millaisena lapsi kokee oman perheensä ja tuntee hän olonsa turvalliseksi kotona? Voiko lapsi luottaa vanhempiansa ja luottavatko vanhemmat lapseensa? Ovatko säännöt kotona reiluja lasta kohtaan?

Seuraava sisällöllinen aihe-alue käsittelee arjen sujumista koulukodissa. Miten lapsi kokee koulukodin arjen? Miten lapsi kokee suhteet koulukodin aikuisiin ja nuoriin? Saako lapsi tukea ja ohjausta arjessa ohjaajilta?

Koulunkäyntiin liittyvässä osiossa lapselta kysytään suhdetta opettajaan ja sitä, saako lapsi riittävästi tukea ja ohjausta koulunkäyntiin kouluhenkilökunnalta? Myös lapsen omaa motivaatiota koulunkäyntiin kysytään tässä aihealueessa.

Viimeinen lapsen elämää koskettava aihealue on lapsen oma hyvinvointi. Kysymyksiä on paljon, johtuen siitä, että kysymykset koskettavat sekä fyysistä, psyykkistä että sosiaalista hyvinvointia. Tunteeko lapsi itsensä terveeksi? Harrastaako hän liikuntaa? Onko hänellä ystäviä koulukodin ulkopuolella? Käyttääkö hän päihteitä? Kokeeko hän monenlaisia tunteita?

Kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessi on kuvattu liitteessä yksi. Seuraavat alaluvut kuvaavat ja avaavat kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessia lapsen arvioinnin ja tavoitteiden asettamisen näkökulmasta, eri henkilöstöryhmien tehtävien ja vastuiden kautta, dokumentoinnin kautta ja sen kautta, miten kasvu- ja tavoitesuunnitelma ottaa huomioon lapsen vanhemmat ja sijoittavan tahon sekä miten kasvu- ja tavoitesuunnitelma linkittyy Kasvun Yhteisöjen muihin työmenetelmiin ja dokumentteihin.

7.1 Lapsen tavoitteet ja arviointi

Kasvu- ja tavoitesuunnitelman keskiössä on lapsi, jonka kanssa käydään asiakassuunnitelman tavoitteet läpi ennen kasvu- ja tavoitesuunnitelman laadintaa. Näin varmistetaan, että lapsi on ymmärtänyt, miksi hänet on sijoitettu sijaishuoltopaikkaan ja mitä tavoitteita sijaishuollolle on asetettu. Lapselle selvitetään, että nämä sijoittajan tavoitteet konkretisoituvat arjen tavoitteiksi kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa. Lapselle selvitetään, että kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa on lisäksi LAT-tavoitteita, jotka ovat kasvu- ja tavoitesuunnitelmatavoitteita tukevia pieniä arjen tavoitteita. Tällainen tavoite voi olla esimerkiksi, että lapsi pesee hampaat joka päivä. Tämä tavoite liittyy kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa osioon hyvinvointi ja hygienia.

Lapsen kasvu- ja tavoitesuunnitelma perustuu lapsen omaan arvioon omasta elämästään. Lapsi tekee ensimmäisen arvioinnin noin kuukauden kuluttua Kasvun Yhteisöihin saapumisen jälkeen. Lapsen tavoitteita seurataan säännöllisesti. Lapsi tekee arvioinnin aina puolen vuoden välein. Näin varmistetaan tavoitteiden seuranta ja voidaan tarvittaessa tarkentaa kasvatuksen- ja hoidon tavoitteita sekä keinoja tavoitteeseen pääsemiseksi.

Loppuarvioinnin lapsi tekee noin kaksi kuukautta ennen sijoituksen päättymistä.

7.2 Omaohjaajan tehtävät ja vastuu

Lapsi tekee arvioinnin aina yhdessä omaohjaajan kanssa. Lapsen omaohjaajan tehtävänä on olla lapsen apuna arviointilomakkeen täyttämässä ja tarvittaessa sanoittaa lapselle, mitä arvioinnin kysymykset tarkoittavat. Omaohjaaja huolehtii, että lapsen tavoitteet tulevat tiimin jäsenten tietoon. Lapsen opettaja informoi lapsen tavoitteista koulun opettajia. Omaohjaaja tekee lapsen väliarvioinnin ja loppuarvioinnin yhdessä lapsen kanssa. Omaohjaajalla on lisäksi dokumentointivastuuta.

7.3 Hoitoryhmän tehtävät ja vastuut

Hoitoryhmä, johon kuuluvat lapsen omaohjaaja, erityistyöntekijä ja opettaja, keskustelevat lapsen arvioinnin tuloksista yhdessä lapsen kanssa. Keskustelun tuloksena hoitoryhmä asettaa kasvatuksen ja hoidon tavoitteet sekä suunnittelee lapsen hoidon ja kasvatuksen sisällön yhdessä lapsen kanssa sekä miettii keinoja ja menetelmiä, millä lapsi voi saavuttaa tavoitteet.

Lapsen hoitoryhmä käsittelee lapsen väliarvioinnin yhdessä lapsen kanssa ja peilaa vastauksia lapsen edelliseen arviointiin. Mitkä tavoitteet lapsi on saavuttanut ja missä arvioinnin osa-alueella lapsi ei ole pystynyt tavoitetta saavuttamaan? Tavoitteita tarkennetaan väliarviointivaiheessa, ja myös keinoja ja menetelmiä tarkastellaan. Lisäksi hoitoryhmä miettii edelleen, millä keinoilla tai menetelmillä lasta autetaan tavoitteiden saavuttamisessa.

Loppuarvioinnin jälkeen hoitoryhmä käsittelee arvioinnin yhdessä lapsen kanssa ja peilaa lapsen arvioinnin tuloksia koko sijoitusajan tavoitteisiin. Tässä vaiheessa työskentelyllä on tulevaisuuteen suuntautunut näkökulma. Hoitoryhmä kuitenkin reflektoi yhdessä lapsen kanssa koko sijoitusaikaa.

Hoitoryhmän pitää antaa lapselle positiivista palautetta edistymisestä koko sijoituksen ajan.

7.4 Tiimin tehtävät ja vastuut

Lapsen omaohjaaja on viestinviejä, joka tuo lapsen tavoitteet tiimin jäsenten tietoon. Lapsen tavoitteita käsitellään tiimipalaverissa, joita Kasvun Yhteisöissä järjestetään säännöllisesti. Tiimissä lapsen tavoitteet konkretisoidaan arjen tasolle. Keskeinen kysymys on, miten lasta autetaan arjessa saavuttamaan asetetut tavoitteet? Tiimikokouksen sihteeri kirjaa lapsen tavoitteet ja keinot tavoitteisiin pääsemiseksi tiimipöytäkirjaan. Arjen kasvatuksessa tiimin jäsenillä tulee olla yhteiset toimintalinjat ja kasvatuksen ja hoidon tulee olla johdonmukaista.

Sijoituksen loppuvaiheessa tiimi keskusteleo lapsen tavoitteiden toteutumisesta koko sijoitusajalta. Miten arjen kasvatusta tukee lapsen tavoitteiden toteutumista? Missä onnistuttiin ja mitä olisi voitu tehdä toisin? Lapsen asiakassuunnitelman tavoitteet, kasvu- ja tavoitesuunnitelman tavoitteet ja lyhyen aikavälin tavoitteet ovat kuvattuna lapsen kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa.

7.5 Erityistyöntekijän tehtävät ja vastuu

Kasvun Yhteisöjen erityistyöntekijät koordinoivat kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessia. Erityistyöntekijöillä on kokonaisvastuu kasvu- ja tavoitesuunnitelman toteutumisesta. Erityistyöntekijöiden tehtävänä on laittaa lapsen arviointipäivämäärät esille lapsen sähköiseen kansioon. Näin lapsen omaohjaaja saa muistutuksena tiedon, että lapsen arviointi tulee suorittaa.

Sijoituksen loppuvaiheessa erityistyöntekijä tekee lapsen sijoitusajasta hoitoyhteenvedon yhdessä omaohjaajan ja opettajan kanssa. Hoitoyhteenvedossa peilataan asiakassuunnitelmatavoitteiden, lapsen kasvu- ja tavoitesuunnitelmatavoitteiden ja koulutavoitteiden toteutumista koko sijoitusajalta. Erityistyöntekijä lähettää hoitoyhteenvedon lapsen sijoittajalle ja huoltajille noin kaksi kuukautta sijoituksen päättymisen jälkeen. Erityistyöntekijän tehtävänä on lähettää sijoittajalle ja huoltajille palautekyselylomake. Näin Kasvun Yhteisöt saa arvokasta tietoa palveluiden kehittämiseksi.

Lapsen suunnitelmallisen kotiutumisen, josta Kasvun yhteisössä käytetään nimeä Osuko, on erityistyöntekijän vastuulla. Osuko on peruskoulun viimeisellä luokalla toteutettava ohjelma, jonka tarkoituksena on varmistaa lapsen siirtyminen Kasvun Yhteisöistä seu-

raavaan elämänvaiheeseen. Osuko-suunnitelma liitettiin osaksi kasvu- ja tavoitesuunnitelmaa ja näin siitä tuli kiinteä osa kasvu- ja tavoitesuunnitelmaa sekä sen jatkumo.

7.6 Muut vastuut ja tehtävät

Tiiminvetäjän tehtävänä on varmistaa, että omaohjaajat tekevät arvioinnin yhdessä lapsen kanssa ja kirjaavat kasvatuksen ja hoidon tavoitteet lapsen kansioon. Tiiminvetäjä on keskeisesti vastuussa siitä, että lapsen tavoitteita käsitellään tiimipalavereissa. Tiiminvetäjän tehtävänä on järjestää aikaa lapsen tavoitteiden käsittelyyn.

Hoitoryhmä tekee kotikäynnin lapsen arvioinnin ja kasvu- ja tavoitesuunnitelman päivityksen jälkeen. Lapsen tavoitteita käsitellään asiakassuunnitelmaneuvoittelussa, perheneuvottelussa tai kotikäynnin yhteydessä.

7.7 Dokumentointi

Omaohjaajan tehtävänä on dokumentoida arvioinnin kuvaukset, tavoitteet ja keinot sähköiseen Nappula-järjestelmään, kohtaan kasvu- ja tavoitesuunnitelma (KASU). Arviointiin laitetaan päivämäärä, milloin se on tehty. Kun lapsi on saavuttanut tavoitteen, joka hänen kanssaan on asetettu, omahoitaja kirjaa sen kasvu- ja tavoitesuunnitelmaan näkyviin.

Samoin omaohjaaja kirjaa lapsen kuukausiraporttiin näkyviin lapsen LAT-tavoitteet ja KASU-tavoitteet ja peilaa kuukausiraporteissa tavoitteiden edistymistä. Omahoitaja lähettää arvioinnin jälkeen kasvu- ja tavoitesuunnitelman sijoittajalle ja lapsen huoltajille. Kuukausiraportti lähetetään nimensä mukaisesti kerran kuussa sijoittajalle ja lapsen huoltajille.

8 POHDINTA

Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämisen myötä Kasvun Yhteisöihin saatiin uusi toimintamalli ohjaamaan lapsen kanssa tehtävää tavoitteellista työtä. Uusi toimintamalli yhdistyi valtion koulukotien laadunkehittämistyön tuloksena syntyneeseen sähköiseen toimintajärjestelmään, IMS:iin.

Ruosun ja Holman (1999, 70) mukaan laatu on työn ja menetelmien näkyväksi tekemistä lapselle, yhteistyökumppanille ja työntekijälle. Kasvun Yhteisöissä tämä läpinäkyvyys on ollut muun muassa sitä, että avainprosessit on kuvattu ja toimintoja arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti. Kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämisen myötä, Kasvun Yhteisöjen kasvu- ja tavoitesuunnitelman prosessi, on kartoitettu, analysoitu, kehitetty, kuvattu ja kirjallisesti avattu. Uuden kasvu- ja tavoitesuunnitelman myötä Kasvun Yhteisöjen kasvatus- ja hoitotyö on entistä läpinäkyvämpää ja avoimempaa.

Lastensuojelun laadun perusvaatimukset pitävät yhtenä palveluprosessin laadun kriteerinä asiakkaiden osallisuutta. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että lapsi on osallinen omassa prosessissaan ja myös lapsen läheiset ovat mukana prosessissa. Lisäksi laadukkaassa lastensuojelutyössä toteutuu suunnitelmallisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että lapselle on tehty yksilöllinen suunnitelma, jota säännöllisesti arvioidaan. (Holma 2009, 57–58.) Kasvun Yhteisöissä jokaiselle lapselle tehdään yksilöllinen kasvu- ja tavoitesuunnitelma, jota arvioidaan puolen vuoden välein. Uudessa kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa lapsi on otettu entistä enemmän mukaan vaikuttamaan omaan elämäänsä unohtamatta lapsen vanhempia ja muita yhteistyötahoja. Lapsen huoltajia ja sijoittajaa kuullaan ja informoidaan arviointien jälkeen lapsen tavoitteista ja siitä, miten lapsi on edistynyt sijaishuolto- paikassa. Uutta ja yhtenäistä käytäntöä on myös se, että lapsen sijoittajalle ja vanhemmille lähetetään päivitetty kasvu- ja tavoitesuunnitelma aina arviointien jälkeen. Lapsen omaohjaaja peilaa kuukausittain lapsen tavoitteiden toteutumista sijoittajalle ja vanhemmille lähetettävässä kuukausiraportissa. Tämä toimintamalli osallistaa lapsen huoltajia ja sijoittajaa kasvatuksen ja hoidon prosessiin entistä enemmän ja on luonteeltaan avoimuutta lisäävä. Uusi kasvu- ja tavoitesuunnitelma on asiakaslähtöinen ja voidaan tässä tilanteessa, kun tehdään lastensuojelutyötä sanoa, että se on lapsilähtöinen. Lapsen arviot omasta tilanteestaan ja sen pohjalta nousseet tavoitteet ohjaavat Kasvun Yhteisössä lapsen kanssa tehtävää kasvatus- ja hoitotyötä. Koska kasvu- ja tavoitesuunnitelma- prosessi ottaa huomioon myös lapsen vanhemmat ja sijoittajat, siinä toteutuu asiakaslähtöinen työote. Uudessa kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessissa korostuu lapsen ääni, mutta siinä otetaan kuitenkin huomioon asiakassuunnitelman tavoitteet ja vanhempia kuullaan lapsen tavoitteiden asettamisvaiheessa ja myöhemmin arviointien jälkeen. Suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden myötä lapsen arki on saanut suuntaviivat. Lapsesta on tullut toimija omassa prosessissaan. Kehittämisen tuloksena saatiin lapsi-asiakasta, tilaaja-asiakasta ja vanhempia huomioiva hoitotyön malli.

Uudessa kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa lapsen kanssa tehtävää työtä ohjaa osaltaan lapsen oma arviointi omasta elämästään. Arviointilomakkeen malli syntyi kehittämistyöryhmän kehittämisen tuloksena. Lapset valitsivat kolmesta sisällöltään samanlaisesta arviointilomakkeesta jana-arviointilomakkeen. Tämä arviointiväline on tavoitteellisen kasvatus- ja hoitotyön kannalta oleellinen, koska sen kautta hoitoryhmä saa tietoa, missä elämän osa-alueissa lapsi pärjää ja missä on vielä kehittymisen varaa.

Salmisen (2005, 110) mukaan sijaishuollon laatu syntyy lapsen kohtaamisessa. Uudessa kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessissa kohtaaminen aikuisten ja lapsen välillä lisääntyy, kun aikuiset yhdessä lapsen kanssa kokoontuvat säännöllisesti arvioimaan tavoitteiden toteutumista ja miettimään, millä keinoilla lapsi voi arjessa saavuttaa asetetut tavoitteet. Arviointiväli on uudessa kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa puoli vuotta aiemman vuoden sijaan. Lisäksi lapsen hoitoryhmä seuraa lapsen edistymistä kuukausittain hoitoryhmäpalaverissa. Hoitoryhmäpalaverit ovat lapsen ja hänestä vastuussa olevien aikuisten kohtaamispaikka. Hoitoryhmässä lapsi tulee kuulluksi omassa asiassaan.

Uudessa kasvu- ja tavoitesuunnitelmassa omaohjaajan yhtenä tehtävänä on viedä lapsen tavoitteet tiimin jäsenille eli lapsen arjen kasvatustyötä tekeville ammattilaisille. Aiemmin lapsen tavoitteet ja keinot tavoitteisiin pääsemiseksi jäivät liiksi hoitoryhmän tietoon eikä niistä keskusteltu yleisemmin. Nyt kasvu- ja tavoitesuunnitelmasta tulee lapsen arkea ohjaava työkalu. Lisäksi mielenkiintoinen huomio tuli Kasvun Yhteisöjen kehittämispäivien annista, kun henkilöstö arvioi, miten lapsen tavoitteiden jalkauttaminen arkeen näkyy arjen työskentelyssä osastolla. Aikaisemmin lapsen tavoitteiden käsitteleminen tiimipalaverissa oli vaihtelevaa ja osastosidonnaista. Henkilöstö arvioi, että uuden mallin myötä lapsen tavoitteet alkavat ohjata aikuisten toimintaa ja tämä heijastuu entistä ammatillisempaan työotteena. Arjen kasvatus saa suunnan, jossa lapsi huomioidaan yksilönä ja jossa aikuisten antama positiivinen palaute lapselle lisääntyy ja myös lapsen tasa-arvoinen kohtelu lisääntyy. Kasvatus on johdonmukaista ja ennustettavaa.

Kehittämisen menetelminä oli arvioinnin ja kehittämisen Bikva-menetelmä ja Olli Lecklinin prosessin kehittämisen malli. Haasteena oli, miten kuljettaa näiden menetelmien avulla kehittämistyötä eteenpäin ja miten sisällyttää Bikva-malli Lecklinin prosessien kehittämisen mallin sisään? Tässä onnistuin mielestäni kohtalaisesti. Prosessin nykytilan kartoituksen tein käyttämällä Bikva-mallin kysymyksenasettelua. Alkukartoituksen jälkeen jatkoin kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämistä seuraten prosessien kehittämis-

mallia, unohtamatta kuitenkin Bikva-mallin asiakaslähtöistä näkökulmaa. Koska Bikva-malli ottaa huomioon asiakkaan näkökulman, henkilöstön näkökulman, johdon näkökulman ja poliittisten päättäjien näkökulman, oli kehittämistyötä tekevän pidettävä asiakkaan näkökulma kehittämisprosessissa mukana, vaikka asiakkaita ei kehittämisen alkuvaiheessa haastateltu. Kehittämisen prosessissa nämä kaksi näkökulmaa kulkivat rinnakkain ja tukivat toisiaan. Bikva-mallin mukainen työskentely huipentui lapsen arviointilomakkeen työstövaiheessa, kun lapset saivat sanoa mielipiteensä siitä, mikä arviointimalli oli heidän mielestään paras.

Lecklinin prosessien kehittämismalli ja Bikva-malli tukivat mielestäni hyvin kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämistä. Kehittämisen prosessi kaikkine vaiheineen osallisti tämän kehittämistyön osalta Kasvun Yhteisöjen henkilökuntaa laajasti. Omaohjaajat osallistuivat kehittämiseen kaikissa prosessin kehittämisen vaiheissa. Sisältötyöryhmän jäsenet osallistuivat kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämiseen sisältöjen kehittämisen palaverissa. Kasvu- ja tavoitesuunnitelman työryhmän jäsenet osallistuivat kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämiseen prosessin analyysi ja prosessin parantamisvaiheessa sekä kehittivät lapsen arviointilomakkeen. Koko henkilöstö osallistui kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämiseen kehittämispäivillä, kun he arvioivat uuden kasvu- ja tavoitesuunnitelman hyötyjä ja vaikutuksia. Talon johto oli kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämisen koordinoija yhdessä kehittämistyöntekijän kanssa.

Kokonaisuudessaan kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämisprosessi oli mielenkiintoinen ja monivaiheinen tapahtuma. Haasteena oli pitää kehittämisen prosessi tiukasti otteessa. Tähän haasteeseen auttoi, että kehittämistyöstä vastaavana dokumentoin tarkasti prosessin eri vaiheet. Myös työryhmäpalavereista tein muistiot.

Kasvu- ja tavoitesuunnitelman uudistamisen myötä kasvu- ja tavoitesuunnitelman prosessi tuli näkyväksi kasvatus- ja hoitotyötä tekeville työntekijöille, kuin myös koko henkilöstölle. Uskon, että työntekijöiden laaja osallistuminen kasvu- ja tavoitesuunnitelman kehittämiseen auttaa tämän työmenetelmän juurtumiseen osaksi Kasvun Yhteisöjen kasvatus- ja hoitotyön rakennetta. Toivottavasti tämä osallisuus näkyy myös siten, että kasvu- ja tavoitesuunnitelma todella ohjaa lapsen kasvua ja tavoitteellista työtä Kasvun Yhteisöissä ja osallistaa eri toimijoita yhteiseen työhön lasten hyväksi. Uuden kasvu- ja tavoitesuunnitelman myötä työ ja sen tulokset tulivat näkyviksi.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla selvitys siitä, miten kasvu- ja tavoitesuunnitelma on ohjannut kasvatusta ja hoitoa Kasvun Yhteisöissä ja millaisia vaikutuksia uudella kasvu- ja tavoitesuunnitelmalla ja sen toteuttamisella on ollut lapsen tavoitteiden toteutumisen kannalta. Onko uusi kasvu- ja tavoitesuunnitelma tuottanut hyvää sijaishuollon laatua? Toinen mielenkiintoinen aihe voisi olla tutkimus siitä, miten Kasvun Yhteisöissä käytössä oleva kasvu- ja tavoitesuunnitelmaprosessi on toiminut suhteessa toisessa valtion koulukodissa käytössä olevaan hoito- ja kasvatussuunnitelmaan nähden. Tutkimuksessa voitaisiin vertailla kahden eri koulukodin tapaa tehdä suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta- ja hoitotyötä.

LÄHTEET

Fischer, Joel & Corcoran, Kevin 2007. Measures for Clinical Practice and Research. Volume 1. Oxford: University Press.

Holma, Tupu 2006. Laatu hallintaan sosiaali- ja terveydenhuollossa. WWW-dokumentti. <http://www.piramk.fi/hyke>. Ei päivitystietoa. Luettu 29.6.2012.

Holma, Tupu. 2009. LapsiARVI -kriteerit – perusvaatimukset lastensuojelupalvelujen laadulle. Opas laadun arviointiin ja kehittämiseen. Helsinki:Suomen Kuntaliitto.

Hotari, Kaisa- Elina; Oranen, Mikko; Pösö, Tarja 2005. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 3.painos. Helsinki:Unigrafia Oy.

Högnabba, Stina 2008. Muuttaako asiakkaan puhe työkäytäntöjä. Tutkimus Bikva-arviointimenetelmän vaikutuksista. Stakesin raportteja 34/2008. Helsinki:Valopaino Oy.

Kankaanniemi, Janne. 2004. Sijaishuollon laadun kehittäminen yhteisessä verkostossa. Ella, Etelä-Savon lastensuojelun sijaishuollon laatuhankkeen loppuraportti.

Kasvun Yhteisöt 2011. Yhdessä parempaan elämään. Kasvun Yhteisöjen laatukäsikirja.

Kasvun Yhteisöt 2009. Yhdessä parempaan elämään. Kasvun Yhteisöjen laatukäsikirja.

Kitinoja, Manu 2005. Kujan päässä koulukoti. Tutkimus koulukoteihin sijoitettujen lasten lastensuojeluasiakkuudesta ja kouluhistoriasta. Stakes tutkimuksia 150. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Krogstrup, Hanne Kathrine 2004. Asiakaslähtöinen arviointi. BIKVA-malli. Hyvät käytännöt menetelmä -käsikirja. FinSoc -arviointiraportteja 1/2004. Helsinki:Stakes.

- Lastensuojelunkäsikirja2012.WWW-sivut.<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/lastensuojelulaitokset/koulukoti>. Ei päivitystietoa. Luettu 29.8.2012.
- Lastensuojelulaki 2007/417. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070417>. Ei päivitystietoa. Luettu 9.9.2012.
- Lasten oikeuksien yleissopimus. WWW-dokumentti. <http://www.unicef.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus>. Ei päivitystietoa. Luettu 10.10.2012.
- Lecklin, Olli 2006. Laatu yrityksen menestystekijänä. Hämeenlinna:Karisto Oy.
- Lehto-Salo, Pirkko 2012. Henkilökohtainen tiedonanto. 27.3.2012. Tiedottaja Kasvun Yhteisöjen kasvatusjohtaja Assi Kukkonen.
- Lillrank, Paul 1999. Laatuajattelu. Laadun filosofia, tekniikka ja johtaminen tietoyhteiskunnassa. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Mikkola, Pirjo 1999. Laadun elementit sijaishuollossa. Teoksessa Laaksonen, Sari & Kemppainen, Martti (toim.) Oljista, risuista tai tiilestä. Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 20. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto ry, 45–46.
- Mikkola, Pirjo 1997. Laadun aakkoset sijaishuollossa. Johdatus sijaishuollon laatuajatteluun. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja10. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto ry.
- Niemelä, Hilikka 2005. Lapsikeskeinen sijaishuolto. Mitä tekisin, jos tämä olisi oma lapseni. Teoksessa Laaksonen, Sari & Kemppainen, Martti (toim.) Oljista, risuista tai tiilestä. Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 20. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto ry.
- Ruosu, Sirkka & Holma, Tupu 1999. Laadunhallinnan perusteita lastensuojelutyöhön. Toimintamalleja ja työvälineitä kuntien sosiaalitoimistojen laatutyöhön. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki:Edita Prima Oy.

Salminen, Matti 2005. Johtaminen, henkilöstön hyvinvointi ja sijaishuollon laatu. Teoksessa Laaksonen, Sari & Kemppainen, Martti (toim.) Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisu- ja 20. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto ry.

Sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinta 2000-luvulle. STM,STAKES, Suomen Kuntaliitto. WWW-dokumentti. Stakes.fi/verkkojulkaisut/muut/laadunhallinta2000.pdf. Luotu 20.8.2009. Muokattu 20.8.2009. Luettu 28.8.2012.

Thomas, Nigel, 2002. Children, Family and the State. Decision-Making and Participation. Bristol: The Policy Press. Teoksessa Bardy, Marjatta 2011 (toim.) Lastensuojelun Ytimessä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012. Valtion koulukodit. WWW-dokumentti. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopakettit/koulukodit/tehtavat. Ei päivitystietoa. Luettu 29.8.2012.

IMS-toimintajärjestelmä.WWW-dokumentti.<http://www.ims.fi/toimintajärjestelmä>. Muokattu 29.6.12. Luettu 29.6.12.

Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit 2004. Laituri-projekti. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisu ja 18. Lastensuojelun keskusliitto. Jyväskylä: Gummerus.

Valtion koulukotien strategia vuoteen 2015. Stakes ja valtion koulukodit 2008. Vammala:Vammalan kirjapaino.

.

Kasvu- ja tavoitesuunnitelma (KASU)/Kasvun Yhteisöt

LIITE 1

Lapsi	Omaohjaaja	Hory	Tiimi	Erityistyöntekijä	Kuka muu	Dokumentointi
<p>Tavoitteet ja arviointi</p> <ul style="list-style-type: none"> Lapsen kanssa käydään asiakassuunnitelman tavoitteet läpi ennen KASU-prosessin aloittamista. Lapselle Selvitetään, että nämä sijoittajan laatimat tavoitteet konkretisoituvat arjen tavoitteiksi KASU:ssa. Lyhyen aikavälin tavoitteet(LAT) ovat arjen pieniä tavoitteita Lapsi tekee arvioinnin n.1 kk KY:n saapumisen jälkeen. 	<ul style="list-style-type: none"> Lapsi tekee arvioinnin yhdessä omaohjaajan kanssa. Omaohjaaja kertoo lapsen tavoitteet tiimin jäsenille hory:n keskustelun jälkeen. Opettaja informoi koulua lapsen tavoitteista opettajankokouksessa. 	<ul style="list-style-type: none"> Hoitoryhmä käsittelee arvioinnin yhdessä lapsen kanssa ja asettaa lapsen KASU - tavoitteet ja suunnittelee lapsen hoidon ja kasvatuksen sisällön yhdessä lapsen kanssa sekä miettii, millä keinoilla /menetelmillä tavoitteeseen päästään. (tarvittaessa psykiatri/psykologi) 	<ul style="list-style-type: none"> Tiimi keskustelee lapsen tavoitteista ja miettii keinoja, miten lasta autetaan arjessa saavuttamaan tavoitteet. Tiimikokouksen sihteeri kirjaa lapsen tavoitteet ja keinot sekä yhteiset toimintalinjat tiimipöytäkirjaan. Tiimissä siis konkretisoidaan, mitä lapsen tavoite tarkoittaa arjen työskentelyn kannalta. Yhteiset toimintalinjat ja johdonmukaisuus sekä hoidon sisällöt keskiössä. Millä menetelmillä lasta autetaan saavuttamaan tavoitteet Säännölliset tiimipalaverit. 	<ul style="list-style-type: none"> Ett koordinoi KASU- prosessia ja laittaa Nappulakalenteriin oppilaan arviointipäivämäärät huomioiden koulun loma-ajat. Ett kutsuu hory:n koolle. 	<ul style="list-style-type: none"> Lapsen huoltajia ja sijoittajaa kuullaan /informoidaan lapsen hoidon ja kasvatuksen tavoitteista ja sisällöistä neuvotteluissa ja perhetapaamisissa. Tiiminvetäjän tehtävänä on varmistaa, että arviointi ja kasvun tavoitesuunnitelman kirjaaminen tapahtuvat sovitun aikataulun mukaisesti. Tiiminvetäjä huolehtii, että lapsen tavoitteet käsitellään tiimipalaverissa. Hory tekee arvioinnin jälkeen kotikäynnin. 	<ul style="list-style-type: none"> Omaohjaaja dokumentoi Nappula järjestelmään kohtaan <i>kasvu- ja tavoitesuunnitelma</i> arvioinnin kuvauksen, tavoitteet ja keinot. Arviointi laitetaan päivämäärällä näkyviin. Omaohjaaja lähettää KASU:n huoltajille ja sijoittajalle arvioinnin jälkeen kuukausiraportin yhteydessä. Omaohjaaja kertoo kk-raportissa KASU-tavoitteiden edistymisestä. LAT-tavoitteet kuukausittain kk-raportteihin ja arvio tavoitteiden saavuttamisesta.
<p>Väliarvioinnit</p> <ul style="list-style-type: none"> Lapsi tekee väliarvioinnin n.6 kk KY:n saapumisen jälkeen ja aina sen jälkeen puoli vuosittain. 	<p>→samat vastuut kuin yllä</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hory käsittelee lapsen väliarvioinnin yhdessä lapsen kanssa ja peilaa vastauksia entisiin tavoitteisiin ja miettii keinoja/menetelmiä tavoitteiden savuttamiseksi. Missä osa-alueissa lapsi on edistynyt? Missä osa-alueissa lapsi ei ole saavuttanut tavoitteita? Hory miettii keinoja, miten lapsi saavuttaisi tavoitteet. →keinot ja menetelmät keskiössä sekä positiivinen palaute edistymisestä! 	<p>→samat vastuut kuin yllä</p> <ul style="list-style-type: none"> Tiimi arvioi lapsen edistymistä ja antaa hory:lle palautetta. 	<p>→samat vastuut kuin yllä</p> <ul style="list-style-type: none"> Osuko(oppilaan suunnitelmallinen kotiutuminen) erityistyöntekijän vastuulla. Osuko on KASU:n jatkumo Arviointi tehdään myös Osukovuonna. 	<p>→Samat tehtävät kuin yllä</p> <ul style="list-style-type: none"> Lapsen tavoitteita käsitellään asiakassuunnitelmaneuvoittelussa, perheneuvottelussa tai kotikäynnin yhteydessä. 	<p>→samat vastuut kuin yllä</p> <ul style="list-style-type: none"> Omaohjaaja laittaa LAT- tavoitteet kuukausittain kk-raporttiin. LAT- tavoitteiden tulee tukea arviointitavoitteita. Omaohjaaja kirjaa kasvu- ja tavoitesuunnitelmaan saavutetut tavoitteet.
<p>Loppuarviointi</p> <ul style="list-style-type: none"> Lapsi tekee loppuarvioinnin n.2kk ennen sijoituksen loppumista yhdessä omaohjaajan kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> Lapsi tekee arvioinnin yhdessä omaohjaajan kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> Hory käsittelee arvioinnin yhdessä lapsen kanssa ja peilaa arvioinnin tuloksia koko sijoitusajan tavoitteisiin. Mitkä tavoitteet saavutettiin ja mitkä ei? Mitkä ovat lapsen kasvun paikkoja sijoituksen päättymisen jälkeen? Tulevaisuus orientoitunut näkökulma. 	<ul style="list-style-type: none"> Tiimi keskustelee KASU - tavoitteiden toteutumisesta koko sijoitusajalta. Missä onnistuttiin ja mitä olisi voitu tehdä toisin? 	<ul style="list-style-type: none"> Ett tekee hoitoyhteenvedon yhdessä omaohjaajan ja opettajan kanssa ja peilaa siinä sijais- huollon ja lapsen KASU- tavoitteiden sekä koulu tavoitteiden toteutumista. Ett lähettää hoitoyhteenvedon oppilaan vanhemmille ja sijoittajalle.(n.2 kk sijoituksen jälkeen.) Ett lähettää sijoittajalle ja vanhemmille palautekyselyn. 	<ul style="list-style-type: none"> Lapsen huoltajia informoidaan/kuullaan sijoituksen tavoitteiden ja KASU-tavoitteiden toteutumisesta neuvottelussa ja perhetapaamisissa. 	

Arviointilomake

Seuraavien väittämien on tarkoitus kuvata, kuinka näet elämän ympärilläsi. Koska väittämät ovat sinun mielipiteitäsi, ei ole oikeaa eikä väärää vastausta. Vastaa kuitenkin niin rehellisesti kuin mahdollista. Mielipiteesi laitetaan jänne, jossa kyllä-vastaus kuvaa sitä, että olet samaa mieltä väittämän kanssa ja jänne toisessa päässä ei-vastaus kuvaa sitä, että olet erimielistä väittämän kanssa. Voit laittaa rastin mihin kohtaan jänne tahansa. Oma-ohjaajasi auttaa sinua, jos et tiedä, mitä väittäminen tarkoittaa. Väittämät koskevat sijoitusta koulukotiin, sinun suhdettasi perheeseen, arjen sujumista koulukodissa, koulunkäyntiäsi ja hyvinvointiasi.

Käsitykseni sijoituksesta koulukotiin

1. Minulle on kerrottu, miksi minut on sijoitettu koulukotiin kyllä-----•-----ei
2. Tiedän sijoitukseni tavoitteet kyllä-----•-----ei
3. Haluan vaikuttaa omiin asioihini kyllä-----•-----ei
4. Mielipiteeni otetaan huomioon koulukodissa, kun päätetään minua koskevista asioista kyllä-----•-----ei
5. Vanhempani hyväksyvät sijoitukseni kyllä-----•-----ei
6. Minusta on hyvä olla koulukodissa kyllä-----•-----ei

Suhde perheeseeni

1. Pidän perheestäni kyllä-----•-----ei
2. Tunnen oloni turvalliseksi kotona kyllä-----•-----ei
3. Vanhempani kuuntelevat minua kyllä-----•-----ei
4. Vanhempani luottavat minuun kyllä-----•-----ei
5. Voin luottaa vanhempiini kyllä-----•-----ei
6. Säännöt kotona ovat reilut minua kohtaan kyllä-----•-----ei

Arjen sujuminen koulukodissa

1. Minulla on hyvä suhde oma-ohjaajaani kyllä-----•-----ei
2. Minulla on hyvä suhde osastoni aikuisiin kyllä-----•-----ei
3. Tulen hyvin toimeen toisten nuorten kanssa kyllä-----•-----ei
4. Saan riittävästi tukea ja ohjausta ohjaajilta kyllä-----•-----ei
5. Koulukodin arki sujuu minulta hyvin kyllä-----•-----ei
6. Olen sopeutunut hyvin osastooni kyllä-----•-----ei
7. Noudatan koulukodin sääntöjä kyllä-----•-----ei
8. Haluan osallistua koulukodin vapaa-ajan toimintaan kyllä-----•-----ei

Koulunkäynti koulukodissa

1. Minulla on hyvä suhde omaan opettajaani kyllä-----•-----ei
2. Saan riittävästi tukea ja ohjausta koulunkäyntiini kyllä-----•-----ei
kouluhenkilökunnalta
3. Pystyn keskittymään koulutehtäviini kyllä-----•-----ei
4. Teen läksyt kyllä-----•-----ei
5. Luen kokeisiin kyllä-----•-----ei
6. Peruskoulun suorittaminen on minulle tärkeä asia kyllä-----•-----ei

Oma hyvinvointini

1. Tunnen itseni terveeksi kyllä-----•-----ei
2. Itseni vahingoittaminen on minulle vieras ajatus kyllä-----•-----ei
3. Minulla on säännöllinen vuorokausirythmi kyllä-----•-----ei
4. Minulla on ainakin yksi säännöllinen harrastus kyllä-----•-----ei
5. Harrastan liikuntaa vähintään kolme kertaa viikossa kyllä-----•-----ei
6. Huolehdin henkilökohtaisesta hygieniasta kyllä-----•-----ei
7. Syön säännöllisesti ja monipuolisesti kyllä-----•-----ei
8. Huolehdin ehkäisystä kyllä-----•-----ei
9. En tupakoi kyllä-----•-----ei

10. En käytä alkoholia

kyllä-----•-----ei

11. En ole kokeillut huumeita

kyllä-----•-----ei

Mieti vielä seuraavia hyvinvointiisi
liittyviä väittämiä

1. Olen yleensä hyväntuulinen

kyllä-----•-----ei

2. Luotan itseeni

kyllä-----•-----ei

3. Koen monenlaisia tunteita

kyllä-----•-----ei

4. Olen onnellinen

kyllä-----•-----ei

5. Suuttuessani pystyn hallitsemaan omaa käytöstäni

kyllä-----•-----ei

6. Minulla on ihmisiä, joille pystyn kertomaan
luottamuksellisesti omista asioistani

kyllä-----•-----ei

7. Minulla on ystäviä koulukodin ulkopuolella

kyllä-----•-----ei

8. Minulla on unelmia, joiden uskon toteutuvan
tulevaisuudessa

kyllä-----•-----ei